

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ.

(Συνέχεια και τέλος).

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται ὅτι ἐξετάθη παρὰ πολὺ πολυειδῶς ἡ περιοχὴ τῆς φιλολογίας· διότι, ἕκτος τῶν γνώσεων τῆς πρὸ τῶν Πτολεμαίων Γραμματολογίας, περιλαμβάνει ἤδη ἡ φιλολογία καὶ τὰ συγγράμματα ὅλων τῶν ἐπομένων ἑκατονταετηρίδων μέχρι τῆς κατὰ τὸν 1. αἰῶνα πτώσεως τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ἔτι δὲ καὶ ὅσα τῶν Ῥωμαίων διεσώθησαν, καὶ ὅσα ἐγένοντο ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Δύσει ἀναγεννήσεως τῶν ἐπιστημῶν, συμβάσης μετὰ τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πτώσει αὐτῶν, μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, πρὸς ἐξήγησιν τῆς ἀρχαιότητος καὶ τῶν μνημείων αὐτῆς· ὥστε ἡ φιλολογία, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων, πραγματεύεται, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, περὶ πάντων τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, καὶ ἔπειτα περὶ τῶν εἰς ταῦτα ἀναφερομένων τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐν διαστήματι περίπου 3000 χρόνων· προσέτι, περὶ τῆς καλλιτεχνίας τῶν τεχνῶν, περὶ τῶν τυχῶν καὶ τῶν ἠθῶν ὅλων τούτων τῶν αἰῶνων.

Ἄλλ' ἐνῷ ἡ περιοχὴ τῆς νεωτέρας φιλολογίας ἐξετάθη τόσον, ἠξήσαν ἐν τούτοις καὶ αἱ δυσκολίαι ὡς πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων, κατ' ἴσον σχεδὸν λόγον. Τὰ ἔθνη, περὶ ὧν πραγματεύεται ἡ φιλολογία, ἐξηλείφθησαν ὁμοῦ μετὰ τῶν γλωσσῶν αὐτῶν ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰς τοὺς νῦν ζῶντας καὶ περικυκλοῦντας ἡμᾶς δὲν εὐρίσκομεν ἴχνος, ὁδηγοῦν ἡμᾶς ὅπισθω εἰς τοὺς παρελθόντας χρόνους τῶν. Καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ πᾶν περιλειφθέντων εἰς ἡμᾶς τὸ πλεῖστον καλύπτει λήθη, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ σκότους ἔστιν ὅτε ὑπερκύπτει, τοῦτο φαίνεται εἰς ἡμᾶς ὅπως ξένον καὶ ἀκατάληπτον.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ πτώσει τῆς ἀρχαιότητος κατεχώσθησαν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἡ παιδεία, καὶ τὰ ἦθη,

καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τούτων, ὡς ἐπὶ ἐρείπιων τῶν ναῶν αὐτῆς, ἀνεφύησαν αἱ ἀκανθαὶ καὶ οἱ τριβόλοι τῶν αἰῶνων, διὰ τοῦτο αὕτη κατέστη εἰς ἡμᾶς πολλαπλοῦν αἰνιγμα, ὡς τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῶν ἐρείπιων τῆς· τῆς περγαμηνῆς, ἧτις μὲ ἐσβεσμένους χαρακτῆρας διασώζει τὴν ξένην πλέον καταστάσαν γλῶσσαν αὐτῆς, τῶν λίθων καὶ τῶν μετάλλων, ἐν οἷς φαίνεται ἐγκεκαραγμένον τὸ μορφωτικόν τῆς πνεύμα· καὶ ὅσον προχωροῦμεν εἰς τὴν γνώσιν αὐτῆς, τόσον περισσότεραι ἀναφαίνονται δυσκολίαι. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία πλέον ὅτι ἡ ἐξέτασις καὶ κατάληψις τῆς ἀρχαιότητος ἀνταμιβεῖ τοὺς μεγάλους κόπους καὶ ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους κατέβαλον ὑπὲρ αὐτῆς ἐκ 400 ἤδη χρόνων ὅλα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐγνώρισαν τὰς ἀνάγκας τῶν· διότι ἀποτέλεσμα τῶν ἀγῶνων καὶ ἀσχολιῶν ἐκείνων ἦν ἡ καλλιέργεια τῶν ἐπιστημῶν· καὶ ἡ ὑψηλότερα παιδεία, οὐχὶ μόνον ἡ ἐπιστημονικὴ διὰ τῆς ποιητικῆς, φιλοσοφίας, ἱστορίας καὶ αὐτῆς τῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῶν τεχνῶν, ἔχει τὴν βάσιν καὶ τὰς ρίζας τῆς αὐξήσεώς τῆς εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

Ἄλλ' ἡ ὕλη ἐκείνη τῆς φιλολογίας διαιρεῖται ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τέσσαρα τμήματα, ὅταν στοχασθῶμεν ὅτι, διὰ νὰ γνωρίσωμεν τὴν ἀρχαιότητα, πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν ὡς πρὸς τὰς γλώσσας, τὰς τύχας, τὴν ἐκ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν παιδείαν αὐτῆς· ὥστε προκύπτουσιν ὡς μέρη τῆς φιλολογίας ἐπιστήμαι τῶν γλωσσῶν, τῶν συγγραμμάτων καὶ τεχνουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος. Ἄν ἐκθέσωμεν ἰδίως τὰ εἰς τὰ 4 ταῦτα κεφαλαῖωδη τμήματα τῆς φιλολογίας ἐμπεριεχόμενα μέρη, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Βολφίου, ἔχομεν ὑπὲρ τὰς 20 ἐπιστήμας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν πραγματείαν καὶ καλλιέργειαν στήριζεται ἡ αὐξήσις τῆς φιλολογίας.

Γενομένης τῆς ἀρχῆς ἐκ τῶν γλωσσῶν, ὡς τοῦ πρωτίστου μέσου πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχαιότητος, προϋποθέτει ἡ φιλολογία εἰς τὴν σειράν τῶν αὐτῆς μαθημάτων γενικὰ ἀξιώματα καὶ τῶν δύο ἀρχαίων γλωσσῶν, δηλ. τὴν Φιλοσοφικὴν

Γραμματικὴν κατόπιν αὐτῆς ἀκολουθεῖ ἡ Γραμματικὴ ἐκάστης γλώσσης, καὶ ἡ περὶ Διὰ λέκτου καὶ προσφῶδίας αὐτῶν διδασκαλία.

Μετ' αὐτὰς ἔρχεται ὑστερώτερον κατὰ σειράν ἡ θεωρία τῆς φιλολογικῆς ἐρμηνείας, ἡ Ἑρμηνευτική, ἣτις λαμβάνει τὴν ὕλην τῆς ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς φιλολογίας, ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὴν κατάληψιν τῶν συγγραφέων, ὧν τὴν διδασκαλίαν εἶναι ὀλιγώτερον δύσκολον νὰ ἐξετάσῃ τις ἢ νὰ ἐξασκήσῃ· διότι πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται καὶ μία τεχνικὴ σχεδὸν ἕξι καὶ δεξιότης εἰς τὴν χρῆσιν καὶ διάταξιν τῶν βοηθημάτων, εἰς τὴν διασάφησιν τῶν δυσκολιῶν καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν καὶ εὐρεσιν τοῦ ἰκανοῦ, πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἐν μέρει περιστάσεων καὶ εἰδήσεων, διὰ νὰ προκύψῃ ἡ ἔννοια καὶ ἡ ἔκθεσις αὐτῆς ἐκ τῆς ἀσαφείας, καὶ νὰ παριστάνηται εἰς τὴν ψυχῇ τοῦ ἀκούοντος, ὅπως ἐξήλθεν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ συγγραφέως.

Τῆς Ἑρμηνευτικῆς τὸν ὑψηλότερον κανονισμόν καὶ τὴν ἀσφάλειαν εὐρίσκομεν εἰς τὴν Κριτικὴν, ἣτις, διορθοῦσα τὰ εφθαρμένα, ἡ ἀποχωρίζουσα τὰ ὑπόβολουμαῖα, προϋποθέτει ὡσαύτως ἄλλα προηγουμένα μαθήματα, ἅτινα αὐτῇ, τὸ καθ' ἑαυτὴν, στερεοῖ καὶ κανονίζει.

Ἐπειδὴ ὅμως πρὸς τὴν ἐντεχνοτάτην τελειοποιήσιν τῆς λογογραφικῆς καὶ ποιητικῆς φράσεως κατέβαλον οἱ παλαιοὶ ἰδιαιτέραν ἐπιμέλειαν, θεμελιωμένην εἰς ὑψηλότερους νόμους, ὥστε ἐν, π. χ. ποίημα τοῦ Πινδάρου, ἢ εἰς λόγος τοῦ Δημοσθένους, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀρμονίαν τῶν μερῶν τῶν, δὲν δεικνύουσι μικροτέραν εὐτέλειαν, παρ' ἢν εὐρίσκομεν εἰς τὸ ἐπισημότερον ἀριστούργημα τῆς ἀρχαίας τέχνης, διὰ τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν σημειωθείσαν περιφέρειαν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γλωσσῶν καὶ ἡ τεχνικὴ τῆς ῥητορικῆς φράσεως, καὶ ἡ τῆς ποιητικῆς, εἴτε ἡ Μετρικὴ, ἣτις πάλιν, χωρὶς τῆς γνώσεως τῆς ἀρχαίας ῥυθμικῆς καὶ ἀρμονίας ἢ τῆς μουσικῆς, δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε νὰ στερεωθῇ οὔτε νὰ καταληφθῇ.

Αἱ μέγρι τοῦδε ὀνομασθεῖσαι ἐπιστῆμαι, αἵτινες ἀπασαί ὁμοῦ ἐπὶ τοῦτο συμπίπτουσιν, ὅτε δηλ. ἀσκολοῦνται εἰς ἕκτασιν τοῦ νοῦ καὶ τῶν ιδιωμάτων τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν καὶ συγγραμμάτων, δὲν δύνανται ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὰς οὔτε νὰ ὑπάρξωσιν οὔτε νὰ ἐνεργήσωσι· καὶ καθὼς αὐταὶ λαμβάνουσι παρ' ἄλλων μέρος τοῦ ἑαυτῶν φωτός, οὕτω χρησιμεύουσι πάλιν, τὸ καθ' ἑαυτὰς, εἰς τὰς ἄλλας ἐκεῖνας ἐξ ἀμοιβαίουτητος πρὸς βάσιν καὶ φωτισμόν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ πλησιέστερον μετ' αὐτὰς ζήτημα ἀποτείνεται εἰς τὰ ἔθνη, τὸν πρὸς τὰ ὁποῖα δρόμον ἀνοίγουσιν εἰς ἡμᾶς αἱ ἐπιστῆμαι τῶν γλωσσῶν, ὅπως καταστῶσι γνωστὰ καὶ ὁ τόπος τῶν ἐθνῶν τούτων, καὶ αἱ πράξεις, καὶ αἱ καταστάσεις καὶ τύχαι, διὰ τοῦτο συνεχόνται ἀμέσως μετ' αὐτὰς αἱ ἱστορικαὶ ἐπιστῆμαι: Γεωγραφία καὶ Χρονολογία τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ἱστο-

ρία τῶν ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἡ Πολιτικὴ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς σημασίαν ἐκλαμβανομένη, θεωροῦσα δηλ. τὴν πολιτείαν ὡς ἠθικὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπομένως, παριστώσα τὰ ἦθη, τὰς σχέσεις καὶ τὰ ἔργα τῶν μελῶν αὐτῆς, τὴν παιδείαν, τὸ πολιτικὸν σύστημα καὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, καὶ ἐν ἐνί λόγῳ, ὅσα ἐννοοῦσι σήμερον πλατύτερον ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἐλληνικὴ καὶ Ῥωμαϊκὴ Ἀρχαιότης». Πλησίον αὐτῶν ὑπάρχουσι, καὶ τελειοῦνται τὸν κύκλον τῶν ἱστορικο-φιλολογικῶν ἐπιστημῶν, ἡ Μυθολογία, ἡ Συμβολικὴ καὶ ἡ Θεοσκοπία.

Μετ' ἡν ἱστορίαν καὶ ἔκθεσιν τῶν τυχῶν καὶ τῆς ζωῆς τῶν ἐθνῶν συνεχεται ἀκολουθῶς καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν αὐτῶν, αἵτινες πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ὁ ἀξιολογώτατος καρπὸς τῆς κοινωνικῆς ἐνώσεως, ὡς τὸ ἄνθος τῆς πολιτείας. Ἡ φύσις τοῦ πράγματος ἀπαιτεῖ νὰ χωρίσωμεν, κατὰ τὸν Βόλφιον, καὶ τὰς ὕλας αὐτάς, καὶ ν' ἀρχίσωμεν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ἱστορίας τῶν συγγραμμάτων, δηλ. ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ἱστορίας τῆς Γραμματολογίας, διὰ νὰ γνωρίσωμεν πρῶτον τὰ σωζόμενα ἐξ αὐτῶν, τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς αὐτὰ συνεγράφησαν, τὰς τύχας τῶν συγγραφέων, καὶ τοὺς πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν καταβληθέντας πόνους καὶ ἐπεξεργασίας, καὶ νὰ ἐπισυναψώμεν ἀκολουθῶς μετ' ἡν ἱστορίαν τῆς Γραμματολογίας τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημῶν, ὅπως ἀναπτύξωμεν ἐκ τῆς περιοχῆς αὐτῆς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιστημῶν, τὴν πρόοδον τῆς τελειοποιήσεως αὐτῶν, καὶ ἢν τελευταῖον ἀπέκτησαν αὐταὶ ἕκτασιν.

Καθὼς δὲ ἐν τῆτῶν ἐπιστημῶν περιφέρειᾳ διαιρεῖται ἡ ὕλη εἰς πολλὰ μέρη, οὕτω καὶ ἐν τῆτῶν τεχνῶν· ἀπαιτεῖ ὁ Βόλφιος πρῶτον ἐντελῆ περὶ τῶν ἀρχαίων τεχνουργημάτων γνώσιν, ἣτις πρέπει, ἀναλόγως τῆ τῆς Γραμματολογίας ἱστορίας, νὰ προσδιορίξῃ ὅλα τὰ διασωθέντα λείψανα τῆς τέχνης τῶν παλαιῶν, νὰ τὰ περιγράψῃ, καὶ νὰ δεικνύῃ εἰς ποῖον μέρος φυλάττονται τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰς ποῖα συγγράμματα εὐρίσκονται ἐσχεδιασμένα, καὶ γίνεται περὶ αὐτῶν ἰδίᾳ πραγματεία.

Μετ' αὐτὴν τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὴν γνώσιν τῶν λειψάνων τῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων, ἐπισυνάπτει ὁ Βόλφιός τὴν Τεχνολογίαν, διὰ νὰ δείξῃ τὰ ἀξιώματα τῆς ἀρχαίας Τεχνικῆς, καὶ τὰ μέσα πρὸς κατάληψιν τῶν ἔργων αὐτῆς. Μετὰ τὴν τοιαύτην διπλὴν προπαρασκευὴν, ἔρχεται ἔπειτα ἡ καθολικὴ ἱστορία τῶν τεχνῶν, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν ὁδὸν τῆς ἐκ τῶν τεχνῶν παιδείας.

Προστίθεται ὡς ἀναπληρωτικὸν μέρος ἡ Ἐπιγραφματορικὴ, Νομισματορικὴ καὶ Ἀρχαιολογικὴ, καὶ οὕτως ἀποπερατοῖ τὴν ὅλην περιφέρειαν τῶν Ἀρχαιότητων καὶ τῆς Φιλολογίας ἡ ἱστορία αὐτῶν.

Ἐκ τῶν προηγουμένων ἐξάγεται ὅτι δὲν ἀπαιτεῖται μὲν, ὅστις θέλει νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀρχαιότητα, νὰ ἴναι ὅλων τῶν μερῶν αὐτῆς τῆς μεγάλης περιοχῆς

τῆς φιλοσοφίας ἐξίσου ἐγκρατὴς· πρέπει ὅμως, καθ' ὅν ἐξελέξατο διὰ τὴν σπουδὴν τοῦ σκοποῦ, νὰ ἐπιθεωρήσῃ ὅλην τὴν ἕκτασιν τῶν φιλολογικῶν γνώσεων, καὶ νὰ λάβῃ ὀρθὴν κρίσιν τῶν μερῶν τῆς φιλολογίας, τῶν σχέσεων αὐτῶν, τῶν βοηθημάτων καὶ τῆς σημασίας. Ἀπαιτεῖται προσέτι νὰ ἐννοήσῃ αὐτὸς, ὅτι κανὲν μέρος τῶν γνώσεων τούτων δὲν δύναται νὰ αὐξήσῃ καὶ νὰ προοδεύσῃ κεχωρισμένον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅτι ἡ μία γνώσις προϋποθέτει τὴν ἄλλην, διασαφοῖ καὶ ἀναπληροῖ, ὅταν θέλῃ τις νὰ εἰσδύσῃ βαθύτερον εἰς τὸν νοῦν τῆς ἀρχαιότητος. Διότι ὡς ἡ φύσις, οὕτω καὶ ἡ ἀρχαιότης, τότε μόνον καταλαμβάνεται κάλλιστα, ὅταν περιλάβῃ τις αὐτὴν πολλαχόθεν· ἐπειδὴ εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς φαίνεται ἐπίσης, ὡς καὶ εἰς τὰ τῆς φύσεως, μεγίστη συμφωνία καὶ διαφορότης, καὶ ἡ συμφωνία αὕτῃ γνωρίζεται μόνον διὰ τῆς διαφορότητος ταύτης.

ΠΕΡΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ.

Προστίθετος ἐνταῦθα νὰ πραγματευθῶ κυρίως περὶ τηλεγράφων καὶ ἐκθέσω τινα ὑπὸ τὴν ἱστορικὴν αὐτῶν ἔποψιν, καθ' ὅσον ἀρκεῖ, ὅπως λάβωσιν οἱ βουλόμενοι τῶν ἀναγνώστων ἰδέαν τινα περὶ τοῦπῶς προήχθη εἰς τοιοῦτον βαθμὸν βελτιώσεως, παρήχθη ὑπὸ θεωρίας, δι' ἢν ἴσως μετ' ἐπικρίνωσι τινες ὡς ματαιοσκολοῦνται. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ, καίπερ οὐ θέλω νὰ ὀμοιάζω πρὸς πλοῖον, ἀνευ πολυγνώμονος πλέον, καὶ πάθω τὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅς, ἐξ Ἰλίου ἀποπλευσας Ἰθάκην ζητῶν, εἰς Αἴγυπτον καὶ Σικελίαν ἀπῆρεν, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ κρίνω νὰ ἀποφανθῶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος αἰεὶ μᾶλλον πλησιάζει πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ γίνεται ἀνθρωπινώτερος. Διότι, καίπερ θεωρούμενος πολὺ ἀφιστάμενος ἀνέκαθεν τῶν ἀλόγων ζώων διὰ τὰ πολλὰ πλεονεκτήματα καὶ διὰ τὸν λόγον, δὲν ἤρκεσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ δείξῃ, ὅτι ἐτι μᾶλλον ἀφίσταται αὐτῶν, εὐρίσκων τρόπον νὰ παριστᾶ τὰ διανοήματα αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἀπωτάτω ὄντας κατὰ τὸν τόπον καὶ χρόνον, καὶ ἐτι μᾶλλον μηχανησάμενος ὅπως ἐν ἀκαρεῖ διακοινωνῶσιν ἀλλήλοις τὰ διανοήματα οἱ ἄνθρωποι, ὧν μάλα πολλὰ μεταξὺ πέλει οὕρεά τε σκιδρόεντα, θάλασσα δὲ ἠχέσσει· καὶ ὅτι, οὕτω κρείττων ἑαυτοῦ γενόμενος, ὅσον ἀφίστατο τῶν ζώων, τοσοῦτον προσῆγγισε πρὸς τὴν θείαν αὐτοῦ φύσιν.

Ἡ μὲν ἀνάγκη, ἡ μήτηρ τῶν τεχνῶν, παρίστατο βεβαίως καὶ εἰς τοὺς παλαιούς, ἀπαιτοῦσα τὴν εὐρεσιν τρόπου, δι' οὗ ἤθελε κατορθωθῆν ἡ μεταξὺ τῶν κατοίκων διαφορῶν τόπων ταχέια συνεννόησις· ἀλλὰ τίς ἤθελε λύσειν τὸ πρόβλημα τοῦτο, εἰ μὴ ὁ καιρὸς ἀνεκάλυπτεν ἀποχρώντως τὰς ιδιότητας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ; Γνωστὰ δὲ τὰ πρὸ τῆς χρήσεως τῶν ἠλεκτρικῶν τηλεγράφων ἀτελεῖ μέσα συνεννόσεως τῶν παλαιῶν, ὡς τὰ παρὰ Πέρσαις ἄγγαρα, περὶ τῶν ὁποίων λέγει ὁ Ἡρόδοτος, αἰ ἐφ' ὑψηλῶν ὀρέων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας φρυκτωρία τῶν Βυζαντινῶν, αἰ

ἀναγγέλλουσαι τὰς τῶν Ἀράβων ἐπιδρομὰς. Πρῶτος δὲ ὁ Θαλῆς περὶ τὰ 600 ἔτη Π. Χ. παρετήρησε τὴν περίεργον ιδιότητα τῆς ἠλέκτρον, ἡπερ, τριβομένη δι' ἐριούχου ὑφάσματος, ἔλκει ἠλεκτρον ἔμφυχον, καθὼς ἐθεώρησε καὶ τὸν μαγνήτην διὰ τὸ ἔλκειν τὸν σίδηρον, καὶ τὸ ὕδωρ διὰ τὸ κίνησιν ἔχειν. Τὰ αὐτὰ περὶ τῆς ἠλέκτρον ἐπαναλαμβάνει καὶ ὁ Πλίνιος. Ἀλλ' ὅ,τι ἐκώλυσε τοὺς παλαιούς τῆς περαιτέρω ἐρεύνης τοῦ φαινομένου τούτου, εἰκάσομεν εἶναι, ὅτι ἐνόμιζον τὴν ἕλξιν εἰδικὴν ιδιότητα τῆς ἠλέκτρον, ἠγνόουν δ' ὅτι κοινή ἐστὶ τοῖς πᾶσι σώμασιν. Ἐτερον δὲ κώλυμα ἠγοῦμεθα τὴν πρόληψιν, τὴν μετὰ τοὺς θαυμασίους ἀγῶνας Θαλάππος, Ἀναξιμάνδρου, Ἀναξιμένους, Δημοκρίτου, Ἀναξαγόρου ἀναστειλάσαν τὴν σπουδὴν τῆς φυσικῆς ἐνεκα τῆς ἀναφανήσεως τοῦ Σακρατικοῦ συστήματος τῆς φιλοσοφίας, ὅπερ ἔτρεψε τὰ πνεύματα ἀπὸ τῆς ἐρεύνης τῶν φυσικῶν εἰς τὴν τῶν πνευματικῶν, καὶ ἰδίως τῆς ἠθικῆς τοῦ γνωθῆ σαυτὸν· εἰ καὶ ὀφειλομένον νὰ ὀμολογήσωμεν, ὅτι ἤτο καιρὸς νὰ συμπληρωθῇ πρῶτον τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔργον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς τότε κοινωνίας καὶ καταβολὴν τῆς σοφιστείας. Ἀποῦ δὲ πάλιν ἡ Περιπατητικὴ Σχολὴ καὶ μετ' αὐτὴν ἡ Ἀλεξανδρινὴ, μορφώσασι ἐπιστήμας, ἐπελάβοντο καὶ τῆς μελέτης τῆς φύσεως, ἐπελθουσῶν καιρικῶν περιπετειῶν κατεπλακώθη ἡ μεγαλοφυΐα, βραδυτέρον δὲ καὶ ἡ πολυμάθεια.

Τέλος δὲ μετὰ τὴν τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν παλιγενεσίαν, οἱ φυσικοὶ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἔστρεψαν τὴν προσοχὴν καὶ εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Καὶ πρῶτος μὲν ὁ Γιλβέρτος, ἰατρός τῆς βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας Ἐλισάβετ, παρετήρησεν ὅτι ἡ ἄερατικὴ δύναμις τῆς ἠλέκτρον ἐνυπάρχει καὶ πολλοῖς ἀλλοῖς σώμασι. Μετὰ δὲ τοῦτον, ἀρχομένου τοῦ 17. αἰῶνος, ὁ Γερμανὸς Ὄθων, ὁ ἐφευρετὴς τῆς ἀεραντλίας, κατέδειξε, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη ἐστὶ καὶ μεταβατικὴ, ἣτοι διέπαφῆς μόνως ἀπὸ σωμάτων, διὰ τριβῆς ἠλεκτριζμένων, δύναται νὰ μεταβῇ εἰς μέταλλα καὶ νὰ διεξέλθῃ ἐν ἀκαρεῖ δι' αὐτῶν, ἄπερ διὰ τοῦτο καὶ δεξιοὶ ἀγωγοὶ ὀνομάζονται ἀντιθέτως πρὸς τὰ μὴ τοιαῦτα, ἄπερ ἀδέξιοι ἀγωγοὶ ἢ ἀπομονωτήρια καλοῦνται, οἳ εἰσιν ἡ ἠλεκτρον, ἡ ῥητίνη, ἡ ὑέλκος, ἡ μέταλλα, ὁ σφραγιστικὸς κηρός, τὸ θεῖον. Οὗτος δὲ κατεσκεύασε καὶ τὴν πρῶτην ἠλεκτρικὴν μηχανὴν, ἣτις πολλαχῶς ὑπ' ἄλλων ἐβελτιώθη. Τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην διεδέχθησαν πλεῖστα πειράματα, πολλὴν ἐπινεγκόντα ἐπίδοσιν τῷ κλάδῳ τούτῳ τῆς φυσικῆς. Ἡμεῖς δὲ, τὰ μὲν ἄλλα παραλείποντες, ἄτε ἀνοίξια τῆ παρούσης πραγματείας τῆ τοῦ τηλεγράφου, μόνον ἀναφανήσει τὸν νοῦν προσέξωμεν. Πρῶτος οὖν ὁ σοφὸς Φραγκλίνος κατενόησε καὶ ὑπέδειξε, ὅτι ἡ τῷ φωτὶ ἰσοταχὴς κίνησις τοῦ ἠλεκτρικοῦ βέφατος ἤθελε χρησιμεύσειν ὡς τηλεγραφικὸν μέσον. Ἀλλὰ δὲν ἐφήρμοσε τὴν ἰδέαν αὐτοῦ εἰς τὴν πείραν.

Τῷ 1774ῳ ἔπει Γάλλος τις, σοφὸς ἐπιεράθη ἐν Γενεύῃ νὰ κάμῃ τηλεγράφων, ἔχοντα 25 μέταλλ-

λινα σύρματα, ὧν ἕκαστον, ἠλεκτριζόμενον διὰ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς, νὰ παριστᾶ ἐν στοιχείῳ τοῦ Γαλλικοῦ ἀλφαβήτου. Ἀλλ' ἡ ἀπόπειρα αὕτη, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων γενομένη, παντελῶς ἐξώκειλεν ἕνεκα τῆς μεγάλης δυσκολίας, ἣν παρείχεν ἡ παραγωγὴ τοῦ ἠρέμου ἠλεκτρισμοῦ, τοῦ τέως μόνου γνωστοῦ, καὶ ἡ ἀπομόνωσις τῶν ἀγωγῶν συρμάτων.

Εὐτυχῶς δὲ ἡ ὑπὸ Γαλβανίου ἀνακαλυφθεῖσα τῷ 1786φ συστολή τεθνηκότος βατράχου, ἡ δι' ἐπινεργείας μεταλλίνου ἀγωγοῦ, ἔδωκεν αἰτίαν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν νέου εἶδους ἠλεκτρισμοῦ, δυναμικοῦ κληθέντος καὶ παραγομένου κυρίως ἐκ χημικῶν ἐνεργειῶν. Αἱ ιδιότητες τούτου μετὰ πολλὰς θεωρίας κατεφάνησαν κυρίως ἀπὸ τῆς εὐρέσεως, τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Βόλτα γενομένης τῷ 1800φ ἔπει τῆς ἠλεκτρικῆς στήλης. Ἡ στήλη αὕτη χρησιμεύει πρὸς ἀνάπτυξιν ἠλεκτρισμοῦ δι' ἀποσυνθέσεως τοῦ οὐδετέρου ἕρυστος εἰς δύο διάφορα, ὧν τὸ μὲν θετικόν, τὸ δὲ ἀντιθετικόν καλεῖται ἄπερ, τείνοντα νὰ συσσωρευθῶσιν ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς στήλης, πάλιν καλουμένων, ἐπανασυνθίζονται πάλιν διὰ δύο μεταλλίνων ἀγωγῶν, ἕρυστοφόρου λεγομένου, συναπτόντων τοὺς πόλους διὰ τῆς συναφείας τῶν ἑαυτῶν ἄκρων, καὶ οὕτω γίνεται διηλεκτικὴ κυκλοφορία ρεύματος. Ἡ ἠλεκτρικὴ στήλη μεγάλως ἐτροποποιήθη κατὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς καὶ τὸ εἶδος τῶν πρὸς σύνθεσιν οὐσιῶν. Ἡ δὲ μάλιστα νῦν ἐν χρῆσει οὔσα τῶν διαφορῶν στήλων, ὧν τὴν περιγραφὴν εἰς τὴν Φυσικὴν ἀφίνομεν, ἡ τοῦ Δανιήλου ἐστίν.

Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ δυναμικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἀρχεται ἡ ἀληθὴς πρὸδος τῶν τηλεγράφων· διότι οὗτος παράγεται εὐκολώτερον διὰ τὴν ἀδιάλειπτον ἐνεργείαν τῆς παραγούσης αὐτὸν δυνάμεως, καὶ ἀπομονοῦται εὐκολώτερον, ὥστε νὰ μὴ διασκεδάξῃται ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ, καὶ μάλιστα τῇ ὑγρᾷ.

Τῷ 1811φ ἔπει ὁ Σομμερίγγος ἐπενοήσεν τηλεγράφων διὰ τῆς χρήσεως 25 συρμάτων, ἔχοντων χρυσαῖ ἄκρα, βυθιζόμενα εἰς ὕδωρ. Ὅτε δὲ τὰ ἑτέρα ἄκρα δύο ἐξ αὐτῶν ἠθελον κοινωθῆσιν τῇ στήλῃ, παραγομένου ρεύματος, ἀπεσυντίθητο τὸ ὕδωρ εἰς ὀξυγόνον καὶ ὑδρογόνον, καὶ οὕτω παρίστατο τὰ γράμματα.

Ἀνάλογον σύστημα χημικῶν ἀποσυνθέσεων ἐποίησεν ὁ Ἀμερικανὸς Κόξιος.

Ὁ δὲ Ἀμπέριος τῷ 1820φ ἔπει, ἐπόμενος τῇ πρὸ ἐνός ἔτους ὑπὸ Οἰρστέδου γενομένη ἀνακάλυψιν, καθ' ἣν ρεῖμα ἀκινήτου ἀγωγοῦ ἐπενεργεῖ ἐξ ἀποστήματος ἐπὶ κινήτης μαγνητικῆς βελόνης οὕτως ὥστε αὕτη παρεκκλίνει τοῦ μαγνητικοῦ μεσημβρινοῦ, προσέτινεν τὸν διὰ τῆς ἀπέκλισης τῆς βελόνης προσδιορισμὸν σημείων. Ἦσαν δὲ αἱ τὴν βελόνην καὶ τὰ σύρματα 25. Ὑστερον δὲ περιωρίσθη ὁ ἀριθμὸς τῶν συρμάτων εἰς ἐν ἢ δύο. Ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Οἰρστέδου παρωρίσθη μετ' ὀλίγου ὁ Σβείγγερτος εἰς τὴν ἐπινοήσιν τοῦ γαλβανομέτρου. Τέλος δὲ πολὺ μετέβαλε τὸ τηλεγραφικὸν σύστημα ἢ κατὰ τὸ 1823 ἔτος ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ἀραγῶ γενομένη εὐρεσις τῆς

ἠλεκτρομαγνητῆτος, ἥτις ἐστὶν εἰς ἡ δύο συνήθως κύλινδρον ἐκ μαλακοῦ σιδήρου, περιελισσομένου ὑπὸ νήματος χαλκοῦ ἀπομεμονωμένου διὰ μετὰξῃς δι' οὗ ὅταν διέλθῃ ἠλεκτρικὸν ρεῖμα, ἐν τῷ ἅμα μαγνητίζεται ὁ σίδηρος λιαν ἰσχυρῶς, καὶ πάλιν παύεται ὁ μαγνητισμὸς, ἅμα παυομένου τοῦ ρεύματος. Τὸν ἠλεκτρομαγνητισμὸν ἐφήρμοσεν ὁ Ἄγγλος Βεαστὼν τῷ 1840φ ἔπει εἰς τὸν τηλεγράφον, ὃν ἀπὸ Λονδίνου εἰς Βιρμιγγάμην ἐξέτεινε. Τὰ κυριώτατα εἶδη τῶν ἑκτοτε ἀναφανέντων τηλεγράφων εἰσι τέσσαρα: ὁ διὰ γνώμονος τηλεγράφος, ὁ συνθημάτων τηλεγράφος, ὁ γράφων τηλεγράφος, καὶ ὁ ἠλεκτροχημικός.

Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, οὗ ἐφευρητὴς Φρομέντος ἐστὶ, παρίστανται τὰ 25 γράμματα τοῦ Γαλλικοῦ ἀλφαβήτου ἐπὶ γνώμονος κυκλικοῦ, ἐν ᾧ περιάγεται περὶ κέντρον δείκτης, δεικνύων τὰ γράμματα κατὰ βούλησιν τοῦ μεταδιβάλλοντος, καὶ δυνάμει τοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ.

Ὁ δὲ τῶν συνθημάτων τηλεγράφος, ὃν ἐπενοήσεν ὁ Γάλλος Βρεγέτος, προσδιορίζει τὰ γράμματα διὰ τῆς περιστροφῆς δύο δεικτῶν, ὧν ἕκαστος δύναται νὰ λάβῃ 8 θέσεις καθέτως καὶ ὀριζοντίως, αἷτινες συνδυαζόμεναι παράγουν 64 συνθήματα.

Ὁ δὲ γράφων τηλεγράφος, ὃ ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ Μόρσου ἐφευρεθείς, ἔχει οὕτω πῶς. Ὅταν ρεῖμα, διερχόμενον διὰ τοῦ νήματος τῆς ἠλεκτρομαγνητῆτος, τὴν μαγνητίζει, αὕτη ἐφέλκει ἑλασματικὸν μαλακοῦ σιδήρου ἄνωθεν αἰωρούμενον, ὅπερ καταπίπτων κινεῖ περὶ κέντρον μοχλόν τινα, ἔχοντα ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἄκρου βελόνην. Ἄνωθεν δὲ τῆς βελόνης κινεῖται ταινία χάρτου, ἐξελισσομένη διὰ τινος μηχανῆς ἀπὸ τροχοῦ. Ἡ δὲ βελόνη, κεντῶσα τὸν χάρτην, ἀφίνει ἴχνη, ἔχοντα ἕκτασιν ἀναλόγως τῆς διαμονῆς αὐτῆς. Οὕτω δὲ γίνονται συνθηματικὰ γράμματα ἐκ γραμμῶν καὶ στιγμῶν. Ἐν δὲ τῷ σταθμῷ τῆς μεταδιβάσεως δύναται νὰ βάλλωσιν εἰς ἐνεργείαν τὸ ρεῖμα ἐκ διαλειμμάτων μικρῶν ἢ μεγάλων διὰ τινος ὀργάνου, συνάπτουτος τοὺς πόλους μεταδιβαστοῦ λεγομένου (manipulateur).

Οὗτος ὁ τηλεγράφος ἐστὶν ὁ συνηθέστατος πάντων.

Ἐν δὲ τῷ ἠλεκτροχημικῷ τηλεγράφῳ, τῷ ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου Βαίνου ἐφευρεθέντι, γίνονται τὰ αὐτὰ μὲν γράμματα, ἀλλὰ κεχρωματισμένα διὰ τινος χημικῆς ἀποσυνθέσεως.

Ἡ περιγραφὴ καὶ θεωρία τῶν τηλεγράφων τούτων γίνεται ἐκτενῶς ἐν εἰδικαῖς συγγραμμάσι καὶ ἐν τῇ Φυσικῇ τοῦ Γανώτου.

Οὕτως αἱ κυριώταται τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἐγένοντο πρῶτον ἐν Ἄγγλιᾳ τῷ 1837φ ἔπει, ὕστερον δ' ἐν Γαλλίᾳ τῷ 1844φ.

Ἐν δὲ Τουρκίᾳ ἡ πρώτη τηλεγραφικὴ γραμμὴ ἐγένετο ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἀδριανουπόλιν τῷ 1855φ ἐκταθεῖσα δ' ἔπειτα εἰς Σουλταν καὶ Βουκουρέστιον, ἐκοινώθη μετὰ τῆς Βιέννης καὶ πάσης τῆς Εὐρώπης. Ἐκτοτε δ' ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ πολλαπλασιάζονται αἱ γραμμαὶ καθ' ἅπαν τὴν Ὀθωμανικὴν κράτος.
Π. ΔΡΑΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΙ ΘΛΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΡΟΡΩΜΕΝΟΥ

ΠΑΙΔΟΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ὁ ἀδελφός μου, πέντε ἔτη προσβύτερος ἐμοῦ, καὶ εὐειδῆς τὴν μορφήν, ἦν ὁ προνομιούχος τοῦ πατρὸς μου, ὁ ἔρως τῆς μητρός μου, ἡ ἐλπίς τῆς οἰκογενείας μου, καὶ κατὰ συνέπειαν, ὁ βασιλεὺς τῆς οἰκίας. Ἐκεῖνος μὲν, ὡς εὐειδῆς καὶ ῥωμαλαῖος, εἶχεν οἰκοδιδάσκαλον, ἐγὼ δὲ, ὡς δυσειδῆς καὶ καχεκτικὸς, ἀπεστάλην ὡς ἐξωτερικὸς εἰς ὑποτροφεῖον τῆς πόλεως, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ θαλαμηπόλου τοῦ πατρὸς μου ἀνεχώρου, φέρων μετ' ἐμαυτοῦ κἀνδρον, σμικρὰν προμήθειαν ἔχον, ἐν ᾧ οἱ σύντροφοί μου ἔφερον ἄφθονα τρόφιμα. Ἡ μεταξὺ τῆς στερείσεώς μου καὶ τοῦ πλοῦτου αὐτῶν διαφορὰ μυρίας μοι προύξηνσεν ἀνίας· τὰ παῖδια μαντεύουσι τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τῷ βλέμματι, ἀπαραλλάκτως ὡς οἱ νέοι διακρίνουσιν ἐν αὐτῷ τὸν ἔρωτα διὸ καὶ κατέστην τότε ἀξιόλογον ἀντικείμενον χλευασμοῦ διὰ τοὺς συμμαθητάς μου, οἵτινες ἤρχοντο πολλάκις, παρουσιάζοντές μοι τοὺς ἐξαιρέτους αὐτῶν πλακούντας, καὶ ἐρωτῶντές με ἂν ἐγνώριζον πῶς κατεσκευάζοντο, πού ἐπαλοῦντο, καὶ διατί ἐγὼ δὲν εἶχον. Ἐλείπον τὰ χεῖλη, ἐγκωμιάζοντες τοὺς πλακούντας, ἐτελώνον τὸ κἀνιστῆρόν μου, καὶ, μὴ εὐρίσκοντες ἐν αὐτῷ εἰμὴ τυρὸν καὶ ξηρὰς ὀπώρας, μ' ἐδολοφόνουν δι' ἐνός: — Δέν εἶχεις λοιπὸν τίποτε; τὸ ὅποιον μ' ἐδίδαξε νὰ καταμετρήσω τὴν μεταξὺ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ ἐμοῦ ὑπάρχουσαν διαφορὰν. Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τῆς ἐγκαταλείψεώς μου καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων εἶμῃε τὰ ῥόδα τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας καὶ ἐμάρανε τὴν χλοηκομοῦσαν νεότητά μου τὴν πρώτην φοράν, καθ' ἣν, ὄμμα γενναίου αἰσθημάτων, ἔπειτα τὴν χεῖρα ὅπως λάβω τὸν τοσοῦτον ποθητὸν πλακούντα, ὅστις μοι προσηνέθη δι' ὑποκριτικοῦ ὕφους, ὁ φενακιστὴς μου ἀπέσυρε τοῦτον ἐν μέσῳ τοῦ χλευαστικοῦ γέλωτος τῶν συμμαθητῶν μου, προειδοποιημένων διὰ τὴν λύσιν ταύτην. Ἐὰν τὰ μᾶλλον διακεκριμένα πνεύματα εἶναι προσιτὰ εἰς τὴν ματαιοφροσύνην, πῶς νὰ μὴ ἀθώωσωμεν τὸν παῖδα τὸν κλαίοντα, διότι βλέπει ἑαυτὸν περιφρονούμενον, χλευαζόμενον; Πόσοι παῖδες εἰς τὴν θέσιν μου ἠθελον ἀποβῆ λαίμαργοι, ἐπαιθητικοί, ἀνανδροὶ! ἀλλ' ἐγὼ, διὰ ν' ἀποφυγῶ τοὺς καταδιωγμούς, ἦλθον εἰς ῥῆξιν μετὰ τῶν συμμαθητῶν μου, καὶ τὸ θάρρος τῆς ἀπελπισίας μεκατέστησε μὲν ἐπίφοβον, ἀλλ' ἐγένετο τὴν αὐτοχρόνως ἀντικείμενον μίσους, καὶ ἐμείνα ἄνευ καταφυγίου διὰ τὰς προδοσίας. Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν ἐπὶ ἀρχομένη, μοι ἐρρήθη κατὰ τῆς ῥάχως μανθλήλιον τι πλήρες χαλίκων· ὅτε δ' ὁ θαλαμηπόλος τοῦ πατρὸς μου, ὅστις με ἐξεδίησεν, εἶδοποίησε τὸ γεγονός τοῦτο εἰς τὴν μητέρα μου, αὕτη ἀνέκραξε: — Τὸ κατράμενον παιδίον πάντοτε λοιπὸν θά μᾶς προξενεῖ θλίψιν! Ἔλαβον τρομερὰν δυσπιστίαν κατ' ἐμαυτοῦ, εὐρίσκων ἐν ταῖς ὀλίγαις ἐκεῖ-

ναις λέξεσι τὴν ἀποστροφήν, ἣν ἐνέπνεον εἰς τὴν οἰκογενείαν μου. Δευτέρα νυκὸς χύνος παρέτεινε τὴν ἐξάνθησιν τῶν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἐσπαρμένων σπερμάτων. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἐβλεπον ἀγαπωμένους, δὲν ἦσαν ἢ παῖδες διεσθαρμένοι ἢ ὑπερηφάνειά μου προσεβλήθη ἐκ ταύτης τῆς παρατηρήσεως, διέμεινα μόνος. Οὕτως ἐξηκολούθησε τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ ἐνίσχυσω τὰ αἰσθήματα, ὧν ἡ καρδία μου ἦν πλήρης. Ὁ διδάσκαλος, βλέπων με ἀείποτε σκυθρωπὸν, μισομένο, μεμονωμένον, ἐπεβεβαίωσε τὰς πεπλανημένας ὑποψίας, ἅς εἶχεν ἡ οἰκογένειά μου περὶ τῆς κακῆς μου φύσεως. Ἀμα ἔμαθον ν' ἀναγιγνωσκῶ καὶ νὰ γράφω, ἀπεστάλην εἰς μακαροσμένην τινὰ σχολὴν, ἐν ᾗ διέμεινα ὀκταετία, οὐδένα βλέπων, καὶ βίον διάγων παρίου. Ἰδοὺ πῶς καὶ διατί. Εἶχον τρία μόνον φράγκα κατὰ μῆνα διὰ τὰς διασκεδάσεις μου, ποσότητα, ἥτις μόλις ἐξήρκει εἰς τὰς γραφίδας, τὰ μολυβδοκόνδυλα, τοὺς κανόνας καὶ τὸν χάρτην, ἅτινα ὠφελομένην νὰ προμηθευθῶμεν. Οὕτω, μὴ δυνάμενος ν' ἀγοράσω οὔτε τὰ καλόβαθρα, οὔτε τὰ σχοινία, οὔτε οὐδὲν τῶν ἀναγκαῖων εἰς τὰς διασκεδάσεις τοῦ σχολείου, ἤμην ἀπαράδεκτος εἰς τὰ παιγνίδια. Ὅπως γίνω παραδεκτὸς, ἔπρεπε νὰ θεραπεύω τοὺς πλοῦσιους, ἢ νὰ κολακεύω τοὺς ἰσχυροὺς τῆς κλάσεώς μου. Ἡ ἐλαχίστη τῶν χαμερπειῶν τούτων, τὰς ὁποίας τοσοῦτον εὐκόλως πράττουσιν οἱ παῖδες, μ' ἐσπάρατε τὴν καρδίαν. Διέμεινα ὑπὸ τι δένδρον, εἰς μεμψιμοίρους παραδοσμένους ῥεμβασμούς, καὶ ἀνεγίνωσκον ἐκεῖ βιβλία, ἅτινα διένεμε πρὸς ἡμᾶς μνηστῆρας ὁ βιβλιοθηκᾶριος. Πόσοι θλίψεις ἦσαν κεκρυμμένα εἰς τὸ βάθος τῆς τερατώδους ταύτης ἐρημίας, ποίας ἀνίας ἐγέννη ἢ ἐγκαταλείψεώς μου! Φαντάσθητε τί ἀρα ἠσθάνθη ἡ τρυφερά μου ψυχὴ εἰς τὴν πρώτην διανομῆν βραβείων, καθ' ἣν ἐπέτυχον τὰ δύο ἀνώτατα βραβεῖα! Λαμβάνων ταῦτα ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν, δὲν εἶχον οὐδὲ τὸν πατέρα μου, οὐδὲ τὴν μητέρα μου διὰ νὰ μὲ ἀσπασθῆ, ἐν ᾧ ἡ σχολὴ ἦν πλήρης τῶν γονέων τῶν συμμαθητῶν μου. Ἄντι ν' ἀσπασθῶ τὸν διανομέα, κατὰ τὴν συνθήσαν, ἐρρήθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα. Τὸ ἐσπέρας ἔκαυσε τοὺς στεφάνους μου. Οἱ γονεῖς διέμεινον εἰς τὴν πόλιν καθ' ὅλην τὴν ἐβδομάδα τῆς διανομῆς τῶν βραβείων, καὶ οἱ συμμαθηταὶ μου μετέβαινον ὅλοι περιχαρῶς πρὸς αὐτοὺς τὴν πρωίαν, ἐν ᾧ ἐγὼ, οὐτινος οἱ γονεῖς κατόκουν λεύγας τινὰς μακρὰν, διέμεινα εἰς τὸ σχολεῖον. Τὸ ἐσπέρας, κατὰ τὴν προσευχὴν, οἱ βάρβαροι μᾶς ἐπήνουν τὰ καλὰ γέμιματα, ὅσα ἔκαμον μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν. Πάντοτε ἡ δυστυχία μου ἔβαινον ἀξονομένη κατ' ἀναλογίαν τῆς περιφερείας τῶν κοινωνικῶν σφαιρῶν, εἰς ἅς εἰσπρόχουν. Ποσάκις δὲν προσεπάθησα διὰ ν' ἀκυρώσω τὴν τρομερὰν καταδίκασην, ἥτις με κατεδίκαζε νὰ ζῶ μόνος! Ποσάκις δὲν συνέλαβον ἐλπίδας μετὰ μυρίων καρδιωγμῶν, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καταστραφείσας! Διὰ νὰ πείσω τοὺς γονεῖς μου νὰ ἔλθωσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ἐγράψον αὐτοῖς ἐπιστολάς πλήρεις αἰσθημάτων, ἴσως ἐμφαντικῶς ἐκφραζόμενάς, ἀλλ' ἐ-

πρέπει αὐται αἱ ἐπιστολαὶ νὰ μοὶ ἐφελκύσωσι τὰς ἐπιπλήξεις τῆς μητρὸς μου, ἧτις μὲ ὠνείδιζεν εἰρωνικῶς διὰ τὸ ὕφος μου; Χωρὶς ν' ἀποθαρύνθῃ, ὑπεσχόμην νὰ πληρῶ τὰς συμφωνίας, τὰς ὁποίας ἡ μήτηρ μου καὶ ὁ πατήρ μου ἔθετον εἰς τὴν ἔλευσίν των, ἐπεκαλούμην τὴν βοήθειαν τῶν ἀδελφῶν μου, εἰς ἃς ἔγραψον κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἐορτῆς καὶ τῶν γενεθλίων των, μετὰ τῆς ἀκριβεῖας τῶν πτωχῶν ἐγκαταλελειμμένων παιδῶν, ἀλλὰ μετὰ ματαιᾶς ἐπιμονῆς. Κατὰ τὴν προσέγγισιν τῆς διανομῆς τῶν βραβεῶν, ἐδιπλασίαζον τὰς δεήσεις μου, ὠμίλησα περὶ προαισθηνομένων θριάμβων. Ἐξαπατώμενος ὑπὸ τῆς σιωπῆς τῶν γονέων μου, τοὺς περιέμενον μετεωρίζων τὴν καρδίαν μου, τοῖς ἀνήγγελλον εἰς τοὺς συντρόφους μου· καὶ ὅτε, κατὰ τὴν ἀφίξιν τῶν οἰκογενειῶν, τὸ βῆμα τοῦ γέροντος θυρωροῦ, ὅστις ἐκάλει τοὺς μαθητὰς, ἀντήχει εἰς τὸ σχολεῖον, ἐδοκίμαζον τότε σφοδρὸς καρδιωγμούς. Ἀλλὰ ποτὲ ὁ γέρον οὗτος δὲν πρόφερε τὸ ὄνομά μου. Τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἐξωμολογήθην ὅτι κατηράσθην τὴν ὑπαρξίν μου, ὁ πνευματικὸς μου μοὶ ἔδειξε τὸν οὐρανόν, ἐνθα ἦν θειὸ ὑποσχεθεῖς ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος φοινῖξ διὰ τοῦ: Μ-κ-ά-ρ-ι-ο-ί-ο-ἰ-π-ε-ν-θ-ο-ῦ-ν-τ-ε-ς.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΞΕΩΣ.

Πᾶσα ἐνέργεια τῆς φύσεως περιοδικῶς γίνεται, καὶ πᾶν ἀποτέλεσμα περιοδικῆς αἰτίας ἐστὶ πᾶν δὲ σῶμα ὑπὸ περίοδον ἐστὶ, διὰ τὴ φύσιν τὴν περίοδον φιλεῖ. Αἱ κινήσεις τῶν οὐρανικῶν σωμάτων, ὡς καὶ πᾶν φαινόμενον αὐτῶν, περιοδικῶς γίνονται· ὅθεν τὰ ὅμοια φαινόμενα ἀναφαινόμενα κατὰ καιροῦς. Ἡ ἡμέρα, ἡ νύξ, αἱ ὄροι τοῦ ἔτους περίοδον διατηροῦσιν· αἱ διάφοροι μεταβολαὶ τῆς γῆνιου σφαίρας ὑπὸ περίοδους ἐγένοντο, ἡ ὑπαρξὶς τῶν ὀργανικῶν ὄντων διὰ περιόδων διατηρεῖται, αἱ ἡλικιαὶ περίοδοί εἰσιν. Ὅλαι αἱ σωματικαὶ ἐνέργειαι καὶ διαθέσεις τοῦ ἀνθρώπου ἐπέρχονται περιοδικῶς κατὰ περιόδους γεννᾶται διαθέσεις εὐθυμίας, διαθέσεις πρὸς τὸ λαλεῖν, πρὸς τὸ περιπατεῖν, πρὸς τὸ διασκεδάζειν, πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι, διανοητικῶς ἢ σωματικῶς, πρὸς τὸ τρώγειν, πρὸς τὸ καθεύδειν, κτλ. διὸ καὶ οὐδεὶς διατηρεῖται διαρκῶς ὑπὸ τὴν αὐτὴν διάθεσιν. Ἐκ τούτου ἔπεται ὅτι πᾶν τὸ περιοδικῶς γινόμενον προσωπικὸς τῆ φύσεως ἐστὶ, καὶ πᾶν τὸ διαρκὲς καὶ μονότονον ἐπαχθεὶς καὶ ἀποκρουόμενον ἐστίν. Ὅθεν πᾶσα ἐπὶ πολὺ διάρκεια τέρψεως καὶ ἡδονῆς, ὡς καὶ πᾶν μονότονον, ἀποκαθίστανται ἐπαχθεὶς καὶ πονηρά· τὸ διαρκῶς τρώγειν μέλι ἐπιφέρει αἴσθησιν πικρίας καὶ ἀηδίας, τὸ διαρκῶς τέρπεσθαι ἐπιφέρει κόρον, κτλ.

Ἡ φύσις λοιπὸν, ἀγαπῶσα τὸ περιοδικῶς ἐνεργεῖν, ἀπαρέσκεται εἰς τὸ διαρκὲς καὶ ἀρέσκεται εἰς τὴν μετάβασιν ἐκ μιᾶς εἰς ἄλλην κατάστασιν, ἐκ τῆς κινήσεως εἰς τὴν ἀκίνησιν, ἐκ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, ἐξ ἐνὸς ἀντικειμένου εἰς ἄλλο διάφορον, ἐκ θερμοῦ εἰς ψυχρὸν, ἐκ μαλακοῦ εἰς σκληρὸν, ἐκ σπουδαίων εἰς ἀστεία, κτλ. Πάντοτε ὁμῶς, ὅταν

τὸ ἐν παράγει κόπον, ἢ μετάβασις πρέπει νὰ γίνηται εἰς ἄλλο ὅπερ νὰ παράγῃ ἀνάπαυσιν· διὸ τὴ ζωὴ ὑπὸ δύο καταστάσεις διατηρεῖται, ὑπὸ κινήσιν καὶ ἀνάπαυσιν. Ἡ ἐπανάληψις αὐτῆ, γινομένη συνεχῶς, ἀποτελεῖ τὴν σὺ ν ἠ θ ε ι α ν, ἡ δὲ συνήθεια ἐπιφέρει τὴν ἕ ξ ι ν, ἧτις ἐπέχει τόπον δευτέρας φύσεως.

Διὰ τῆς συνήθειας δύναται τις νὰ μεταβαῖν ἀνευνοχλήτως εἰς ὅλως ἀντίθετα ἀντικείμενα· π. χ. ἐκ τῆς ἀκινήσεως πρὸς τὸ κινεῖσθαι, ἐκ τῶν μαλακῶν πρὸς τὰ τραχέα, ἐκ τῆς θερμότητος πρὸς τὸ ψυχρὸν, ἐκ τῆς νωρᾶς ἀκηδίας πρὸς τὸ σκέπτεσθαι, κτλ. Ὅθεν, ἵνα καλῶς ἔγῃ ἕκαστος, ἀνάγκη νὰ μὴ ἐμμένῃ διαρκῶς ἐπὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἀλλὰ νὰ διακόπτη τοῦτο, νὰ μεταβαῖν εἰς ἄλλα, καὶ πάλιν νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὰ αὐτὰ ἢ εἰς τὰ ὁμοία. Διὰ τῆς τοιαύτης μεταβάσεως καὶ ἀλλαγῆς, ποθητῆς πάντοτε εἰς τὴν φύσιν, δύναται τις νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς συνήθειας, ὥστε νὰ μεταβαῖν, δίχως νὰ ὑφίσταται πόνον, εἰς τὰ ἀντίθετα, καὶ νὰ ἀντέγῃ εἰς πᾶσαν ἀντίθετον κατάστασιν τοῦ σώματος, τῆς ἀτμοσφαιρας, καὶ πάσης ἄλλης ἐπενεργείας· οὕτω δύναται ὁ ἀνθρώπος νὰ ἀντέγῃ καὶ εἰς σωματικὰ καὶ εἰς ἡθικὰ ἔργα, δίχως πολὺ νὰ ἐνοχλήται, κἂν ταῦτα ὡς δυσάρεστα καὶ ἐπίπονα.

Ὅσον ζῶν τι εἶναι τελειότερον, τόσον περισσότερον ὑπόκειται εἰς τὴν ἕξιν· ἐπομένως ὁ ἀνθρώπος εἶναι τὸ μᾶλλον ὑποκειμενον εἰς ταύτην. Ἡ ἕξις ἀποκαθιστᾷ ἐνίοτε ἀβλαβὴ καὶ τὰ πλέον ἐπιβλαβὴ κακὰ τῆς υγιείας. Ἡ συνεχῆς χρῆσις τῶν δυσπέπτων τροφῶν ἀποκαθιστᾷ ταύτας εὐπέπτους· ἡ διαίτα τῶν χωρικῶν πολλὰ παραδείγματα περὶ τούτου παρέχει. Καὶ αὐτὰ τὰ δριμύτερα δηλητήρια ἢ ἕξις ἀποκαθιστᾷ ἀναποφύκτου χρήσεως. Οἱ Ἀσιανοὶ μεταχειρίζονται τὸ ὅπιον ὑπὸ μεγάλην δόσιν, καὶ ἀνευ τούτου δὲν δύναται νὰ βιώσωσιν, ἐνῶ εἰς τὸν μὴ συνειθισμένον εἰς κόκκιν ὀπίου ἀρκεῖ νὰ φέρῃ βαρῦτα ἀποτελέσματα. Τὸ δηλητήριον, ἂ ρ σ ε ν ι κ ὸ ν καλοῦμενον, μόλις δύναται νὰ ληφθῇ κατὰ ἕν δέκατον κόκκου· καὶ ὁμῶς διὰ τῆς ἕξεως ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι, οἵτινες λαμβάνουν ἐκ τούτου μέχρι δύο κόκκων.

Μυθριδάτης ὁ Εὐπάτωρ, βασιλεὺς τοῦ Πόντου, εἶχε τόσον συνειθίσει τὴν γοῆσιν καὶ τῶν πλέον δραστηριωτέρων δηλητηρίων, ὥστε, ὅταν ἀπέλιπθῆς ἀπεφάσισε νὰ ἀποθάνῃ, εἶπεν ὅλα τὰ δραστηριώτερα δηλητήρια, ἀλλ' οὐδὲν ἐπέφερε τὸν θάνατον· διὸ καὶ ἐπεφόρτισε στρατιωτὴν του τινὰ Γάλλον νὰ τὸν φονεύσῃ. Ὁ καπνὸς εἶναι δηλητηριώδης ἕνεκα τοῦ ἐνυπάρχοντος ὀξύτατου δηλητηρίου, ν ι κ ο τ ἰ ν η καλοῦμενον, ὅπερ ἐπιφέρει εἰς τὸν μὴ συνειθισμένον συγκοπὰς, ἔμετους, καὶ ἄλλα ὀλέθρια ἀποτελέσματα· διὰ τῆς ἕξεως ὁμῶς καθίσταται ἀβλαβὴς, καὶ εἰς τινὰς ὑποδουλωμένους εἰς τὴν ἕξιν ταύτην ἀναποφύκτος. Οὕτω δύναται τις νὰ συνειθίσῃ νὰ ὑποφέρῃ καὶ τὰς ἐπιφύρας τῆς ἀτμοσφαιρας. Ὁ Ἀγασίλαος ἐσυνείθησε νὰ ἐνδύηται τὰ αὐτὰ φορέματα, χιμῶνα καὶ θένος, καὶ τοῖ γέρων, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς νεανικόν.

Ἡ συνεχῆς ὁμῶς ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἐπιφέρει μονότονον διαθέσιν τοῦ σώματος. Καὶ εἰ μὲν τις ἐπαναλαμβάνῃ πάντοτε σκληραγωγίας, καθίσταται ὠμὸς καὶ τραχὺς· εἰ δὲ μαλακὰ καὶ τρυφὰ, γίνεται τρυφλὸς, ἡδυπαθὴς, μαλθακός, κτλ. Οὕτω διὰ τῆς ἕξεως καὶ συνήθειας δύναται νὰ μεταβληθῶσιν ἐνίοτε σωματικαὶ διαθέσεις, κράσεις, ιδιουσυγκρασίαι, κτλ. Οἱ διαμενοντες ἐπὶ πολὺ ἐν τοῖς χωρίοις καθίστανται τραχεῖς, καὶ τοὺς τρόπους ἀνεπιδέξιοι, οἱ δὲ ἐν ταῖς πόλεσιν εἰσιν ἠπιώτεροι καὶ λεπτότεροι τοὺς τρόπους· οἱ δὲ διαιωόμενοι τρυφλῶς καθίστανται τρυφλοὶ καὶ γυναικῶδεις, οἱ δὲ σκληραγωγικῶς, γίνονται ἀπότομοι καὶ τραχεῖς.

Ἐπὶ Ἀρταίου, βασιλέως τῶν Μήδων, τοῦ διαδόχου Σαρδαναπάλου, ἦν ἐν Μήδοις ἀνὴρ, Παρσώνδης καλούμενος, δοκιμώτατος κατὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ ῥώμην, καὶ λίαν ἀγαπώμενος παρὰ τοῦ βασιλέως. Οὗτος ὁ Παρσώνδης, ὄρων Νάναρον, τὸν βασιλεῖα Βαβυλωνῶς ὑποτελεῖ δὲ τῷ Ἀρταίῳ, ὄντα τρυφλόν, καὶ κόσμον χρώμενον περὶ τὸ σῶμα γυναικῶδη καὶ ἀναλκιν, ἐπειθεν Ἀρταίῳ ὅπως ἀφαιρέσῃ τὴν βασιλείαν καὶ δώσῃ αὐτῷ· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἠρήθη τοῦτο, σεβασθεῖς τὰς συνθήκας.

Ὁ Νάναρος, πληροφορηθεὶς τοῦτο, ἔπνεεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Παρσώνδου, διὸ ὑπεσχέθη δῶρα πρὸς τὸν συλλαβόντα αὐτὸν κρύφα καὶ ἄζοντα αὐτῷ. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐξελθὼν ὁ Παρσώνδης μετὰ τοῦ Ἀρταίου εἰς κυνήγιον, καὶ ἀποπλανηθεὶς μόνος ἐν τῷ δάσει, συνελήθη δι' ἀπάτης καὶ ἤχη πρὸς τὸν Νάναρον, ὅστις πρὸς ἐκδίκησιν ἀπεφάσισεν οὐχὶ νὰ θανατώσῃ αὐτὸν, ἀλλ' ἀφαιρέσας τὴν ἀνδρίαν καὶ ῥώμην, νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὸν γυναικῶδη καὶ τρυφλόν. Καλέσας λοιπὸν τὸν εὐνοῦχον, διέταξεν ὅπως ἔρρηξῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ λύσῃ δις τῆς ἡμέρας, λευκαίνῃ δὲ τὸ δέρμα δι' ἐντριψέως ἐκ λεκίθου, καὶ τὰς ὀφθαλμούς μελανίζῃ, καὶ τὴν κόμην ἐμπλέκῃ, ὥσπερ αἱ γυναῖκες· μανθᾷν δὲ ἄδειν καὶ κηθαρίζειν, ἵνα λειτουργῇ μουςουργῶν μετὰ τῶν γυναικῶν, μετ' ὧν τοῦ λοιποῦ ἔμελλε συνδιαπέσθαι καὶ ὁμοῖα ἐνδύεσθαι.

Αἱ διαταγαὶ τοῦ ἡγεμόνος ἐξετελέσθησαν κατὰ γράμμα, μετὰ τινὰ δὲ καιρὸν ὁ τέως ῥωμαλαῖος καὶ ἀνδρείος οὗτος Παρσώνδης κατέστη λευκός, ἀπαλός καὶ γυναικῶδης τὸ σῶμα, καὶ κηθαρίζει πολὺ κάλλιον τῶν μουςουργῶν. Οὐδεὶς, βλέπων αὐτὸν λειτουργοῦντα ἐν συμποσίῳ τινὶ τοῦ Νανάρου, ἤθελεν ὑπολάβει αὐτὸν ἄρρενα, ἀλλὰ γυναῖκα εὐπεπεσάτην.

Ὁ βασιλεὺς Ἀρταῖος ἐν τούτοις μεγάλως ἐλυπεῖτο ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ προσωποῦ Παρσώνδου, καὶ δῶρα ἔταξεν εἰς ὃν τινὰ ἠδύνατο νὰ πληροφορήσῃ αὐτὸν τί ἐγένετο ὁ ἀνὴρ· πλὴν εἰς μάτην. Μετὰ ἑπτὰ ἔτη, ὠφελήθει ὁ Παρσώνδης ἐκ δυσαρρεσκείας εὐνοῦχου τινός, χαλεπῶς αἰκισθέντος ὑπὸ τοῦ Νανάρου, πειθῆ αὐτὸν ὅπως, κρύφα μεταβάς πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν Μήδων, διηγήθῃ τὰ περὶ αὐτοῦ. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἀρταῖος μεγάλως ἐστέναξε, καὶ ἠπόρησε καθ' ἑαυτὸν πῶς ὁ ἀνδρείος καὶ εὐβουλος Παρσώνδης ἠνέχθη ταῦτα, καὶ οὐκ ἐπροτίμησεν ἀποθανεῖν! Ἀ-

μέσως λοιπὸν πέμπει ἀπεσταλμένον πρὸς τὸν Νάναρον, ἀπαιτῶν τὸν Παρσώνδην· ἀλλ' οὗτος ἠρήθη, εἰπὼν ὅτι οὐδαμοῦ εὐρηκεν ἐκεῖνον· ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἀρταῖος, ἔπεμψεν ἕτερον ἀπεσταλμένον μετὰ διαταγὴν ἢ τὸν Παρσώνδην νὰ φέρῃ, ἢ τὴν κεφαλὴν τοῦ Νανάρου. Ἄμα δὲ οὗτος ἀφίχθη καὶ ἀνήγγειλε ταῦτα, ὁ Νάναρος φοβηθεὶς ἀμέσως ὑπεσχέθη νὰ παραδώσῃ αὐτόν. Φιλοξενήσας λοιπὸν τὸν ἀπεσταλμένον, καὶ δεῖπνον πολυτελὲς παρασκευασάμενος, διέταξεν ὅπως εἰσέλθωσιν αἱ μουςουργοὶ γυναῖκες, ἑκατὸν πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, μετ' ὧν καὶ ὁ Παρσώνδης καὶ αἱ μὲν κηθαρίζον, αἱ δὲ πῦλουν, αἱ δὲ ἔψαλλον, ἐν πάσαις δὲ διέπρεπε μάλιστα ὁ Παρσώνδης καὶ κάλλις, καὶ τέχνῃ, γυνὴ καὶ αὐτὸς νομιζόμενος. Μετὰ ταῦτα ὁ Νάναρος ἠρώτησε τὸν ἀπεσταλμένον ποῖα μετὰ τῶν γυναικῶν τούτων ὑπερέχει κατ' εὐμορφίαν καὶ εὐμουσίαν, ὁ δὲ εἶπεν, ἐκείνη, δεΐξας τὸν Παρσώνδην. Τότε ὁ Νάναρος γελάσας, οὗτος ἐστίν, εἶπεν, ὁ Παρσώνδης, δι' ὃν ἀπεστάλης.

Τὴν ἐπιούσαν παρέδωκεν αὐτὸν τῷ ἀπεσταλμένῳ, ὅστις ἀπῆλθεν εἰς Σούσα, ἐνθα ἦν ὁ βασιλεὺς τῶν Μήδων, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν, τὸν ὅποιον μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως ἀνέγνωρσεν ὅλως ἀπογυναικωθέντα. Ὁ δὲ Παρσώνδης, διηγήθεις τὰ διατρέξαντα, ἀπήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀρταίου ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Νανάρου, εἰπὼν ὅτι ὑπέστη ταῦτα πάντα, χωρὶς νὰ προτιμήσῃ τὸν θάνατον διότι, εἰ μὲν ἀπέθνησκεν, οὐδὲν ἦθελεν ἐκδικηθῆ τὸν Νάναρον, εἰ μὲν ὁμῶς ὑπέμενε, καὶ ποτε ἐλυτρούτο, θὰ ἐξεδικεῖτο αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὀργισθεὶς, ὑπεσχέθη ἐκδίκησιν ἀναλαβὼν λοιπὸν ὁ Παρσώνδης τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀνέκτησε τὴν ἀνδρικὴν του φύσιν, κατέστη ζωηρὸς καὶ ῥωμαλαῖος ὡς πρότερον, καὶ ἐστρατεύσας κατὰ τοῦ Νανάρου, ἐξεδίκηθη αὐτόν γενναίως.

Διὰ τῆς ἕξεως διατίθενται αἱ διαθέσεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας· οὕτω γεννᾶται μυστηριωδῶς εὐχάριστος καὶ ἀκατανόητος διαθέσις πρὸς τὸ διαβαίνειν τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ διὰ τῆς αὐτῆς θέσεως, αἵμα τις ἐπανειλημμένως μεταβῆ. Ἐπίσης ἐπιθυμεῖ νὰ βλέπῃ, νὰ συναναστρέφεται ἐκεῖνον, μετ' οὐ ἐσυνειθίσει. Διὰ τῆς συνήθειας ἀποκτᾷ ἀνέκφραστον διάθεσιν πρὸς ὅλας τὰς ὀρέξεις του ὑπὸ ἐποχὰς καὶ τρόπον τὸν αὐτόν· πρὸς τὸ τρώγειν καὶ καθέζεσθαι περὶ τὴν τράπεζαν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει καὶ ὡρα, πρὸς τὸ καθεύδειν ἐν τῇ αὐτῇ κλίνῃ, πρὸς τὸ ἐξέρχεσθαι, πρὸς τὸ ἐνδύεσθαι καὶ διαπεσεσθαι, πρὸς τὸν τρόπον τοῦ συμπεριφέρεισθαι, τοῦ λαλεῖν καὶ ἐπαναλαμβάνειν τὰς αὐτὰς φράσεις καὶ ἰδέας, κτλ.

Δῆλον ἐκ τούτων γίνεται, ὅτι ἡ συνήθεια δύναται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ καλὰ καὶ κακὰ ἐξεις, κατὰ τὸ εἶδος ταύτης, αἵτινες δύναται νὰ ὦσι καὶ σωματικαὶ καὶ ἡθικαί.

(Ἐπεται τὸ τέλος.)

Η ΡΩΜΑΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΠΩΣΥΝΗΣ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥ.

Κατά τὰς ἀρχὰς τοῦ ἰσού αἰῶνος ἡ Δυτικὴ αὐτοκρατορία καὶ τὸ ἱερατεῖον, ὠπλισμένα ἀείποτε κατ' ἀλλήλων, εἶχον κατερημῶσι τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γερμανίαν, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ ἄλλα κράτη ἢ ἀνάμιξις τῶν δύο τούτων ἐξουσιῶν, ἀλληλομαχουσῶν πανταχοῦ ἢ ὑποκόπως, ἢ διαφρόδην, διέτρεψεν αἰωνίας ταραχάς· ἡ φεοδαλικὴ κυβέρνησις πολλοὺς ἐπισκόπους καὶ πολλοὺς μοναχοὺς εἶχε καταστήσει ἡγεμόνας· τὰ ὅρια τῶν ἐπισκοπῶν οὐδὲν ὄπως ἦσαν τὰ τῶν κρατῶν· ἢ αὐτὴ πόλις ἦν Ἰταλικὴ ἢ Γερμανικὴ, ὡς ἐκ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς, καὶ Γαλλικὴ, ὡς ἐκ τοῦ βασιλέως αὐτῆς· ἡ κοσμικὴ δικαιοδοσία ἀνθίστατο πανταχοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν, ἐκτὸς μόνον ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐνθα ἡ Ἐκκλησία ἡγεμόνουεν· ἕκαστος κοσμικὸς ἡγεμὼν ἐπειράτο ἵνα καταστήσῃ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ ἀνεξάρτητον ἀπὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἑδρας, καὶ δὲν ἠδύνατο ἵνα κατορθώσῃ τούτο· οἱ ἐπίσκοποι ὅτε μὲν ἀνθίσταντο κατὰ τῶν Παπῶν, ὅτε δὲ ἠνούοντο μετ' αὐτῶν κατὰ τῶν βασιλέων· ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἡ χριστιανικὴ πολιτεία τοῦ Λατινικοῦ δόγματος ἦν ἠνωμένη μὲν ὡς πρὸς τὸ δόγμα κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἀδιαλείπτως διρημένη ὡς πρὸς τὰ λοιπά.

Μετὰ τὴν ἐπαχθὴ μὲν, ἀλλ' εὐτυχῆ παπῶσύνην Ἀλεξάνδρου τοῦ Στου, μετὰ τὴν πολεμικὴν καὶ εὐτυχέστεραν εἰσέτι βασιλείαν Ἰουλίου τοῦ Βου, οἱ Παπαι ἠδύνατο νὰ θεωρήσωσι ἑαυτοὺς ὡς διαιτητὰς τῆς Ἰταλίας, καὶ ὡς ἔχοντες μεγίστην ἐπιφρόνην ἐπὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης· οὐδεμίαν Ἰταλικὴν δύναμιν ἐξουσίαζε πλείονας γαίης, ἐκτὸς τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὅστις καὶ αὐτὸς ἦν ὑποτελής τῆς τιάρως.

Ἐν ταῖς εὐνοϊκαῖς ταῦταις περιστάσεσιν οἱ εὐνοϊκῶς ἐπίσκοποι καρδιναῖοι, οἱ συνιστάντες τότε τὸ ἱερὸν συνέδριον (collegium), ἐξελέξαντο Ἰωάννην τὸν ἐκ Μεδίκων διεγγόνον τοῦ μεγάλου ἐκείνου Κοσμᾶ τοῦ ἐκ Μεδίκων ἀπλοῦ μὲν ἐμποροῦ, ἀλλὰ λαχόντος τὴν ἐπωνυμίαν· π α τ ῆ ρ τ ῆ ε π α τ ρ ἱ δ ο ς.

Ἐκλεχθὲς Καρδιναῖος ἐν δεκατετραετεί ἡλικίᾳ, ἐγένετο Πάπας τριακονταεξαετῆς, καὶ ἐπωνομάσθη Λέων Ἰος· ἡ οἰκογένειά του εἶχεν ἤδη ἐπιστρέψει εἰς Τοσκάναν. Ὁ Λέων μετ' οὐ πολὺ κατέρωθωσεν ὅπως ὁ ἀδελφὸς του Πέτρος λάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς πολιτείας τῆς Φλωρεντίας· συνέζευξε τὸν ἕτερον αὐτοῦ ἀδελφόν, Ἰουλιανὸν τὸν Μεγαλοπρεπῆ, μετὰ τῆς ἡγεμονίδος τῆς Σαβοΐας, δουκίσσης τοῦ Νεμούρ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἕνα τῶν ἰσχυροτέρων κυρίων τῆς Ἰταλίας. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἀδελφοί, ἀνατραφέντες ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου Πολιτιανοῦ καὶ τοῦ Χαλκοκονδύλου, ἦσαν ἐπάξιοι καὶ οἱ τρεῖς φοιούτων διδασκάλων· καὶ οἱ τρεῖς ἐκαλλιεργουν μεθ' ἀμίλλης τὰ γράμματα καὶ τὰς ὀραίας τέχνας· ἐγένοντο ἀξιοὶ ὅπως ὁ αἰὼν οὗτος ὀνομαστῆ αἰὼν τῶν Μεδίκων.

Ὁ Πάπας μάλιστα συνήγου λεπτοτάτην καλαισθησίαν μετὰ φιλοκάλου μεγαλοπρεπείας, καὶ ἠρέθιζε τοὺς μεγάλους νόας εἰς πάσας τὰς τέχνας διὰ τῶν

εὐεργεσιῶν καὶ τῆς κολακευτικωτάτης αὐτοῦ δεξιότητος. Εἰς μόνην τὴν στέφην του ἐξωδεύθησαν ἑκατοντακισχίλια χρυσᾶ σκούδα. Εἰς τὴν αὐλήν του περιστάντο αἰεττικώτεραι τῶν κωμωδιῶν τοῦ Πλαύτου, καὶ ἤθελέ τις νομίσει ὅτι ἔβλεπεν ἀναγεννωμένους τὰς ὀραίας ἡμέρας τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ θρησκεία οὐδὲν εἶχεν αὐστηρὴν, προσεικνύετο δὲ τὸ σέβας διὰ πομπῶδων τελετῶν· τὸ βάρβαρον ὕφος καταργήθη, ἀντικαταστάθη διὰ τῆς εὐγλωττίας τῶν καρδιναλίων Βέμβου καὶ Σαδολέτου, γραμματέων τότε τῶν παπικῶν διπλωμάτων, ἀνθρώπων, δυναμένων νὰ μιμηθῶσι τὴν γλῶσσαν τοῦ Κικέρωνος, καὶ παραδεξαμένων τὴν σκεπτικὴν αὐτοῦ φιλοσοφίαν. Αἱ κωμωδίαί του Ἀρνόστου καὶ αἱ τοῦ Μακιαβέλλη, εἰ καὶ ἥκιστα τὴν θρησκείαν καὶ τὴν αἰδῶ σέβόμεναι, πολλάκις παρεστάθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Πάπα καὶ τῶν καρδιναλίων ὑπὸ τοῦ ἀνθους τῆς Ῥωμαϊκῆς νεολαίας· μόνη ἡ ἀξία τῶν συγγραμμάτων, ἀξία μεγάτη ἄλλως τε διὰ τὸν αἰῶνα ἐκείνον, ἐποίει αἰσθησιν τῶν δὲ τὸ προσβάλλον τὴν θρησκείαν οὐδὲν ὄπως παρετηρεῖτο ἐν αὐτῇ, περὶ ραδιουργίας καὶ ἠδονῆς ἀσχολουμένη, ἥκιστα δὲ τῆς θρησκείας ἐπιμελουμένη.

Αἱ σπουδαιόταται ὑποθέσεις, ἃς ὁ Λέων Ἰος ἐξαισῶς διεχειρίζετο, οὐδὲν ἐβλαπτον τὰς ἀβράς αὐτοῦ ἠδονῆς· καὶ αὐτὴ ἡ πολλῶν καρδιναλίων κατὰ τῆς ζωῆς του συνωμοσία, καὶ ἡ αὐστηρὰ τιμωρία, ἦν ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς, οὐδὲν ἠλλοίωσεν τὴν χάριν τῆς αὐτῆς του.

Οἱ καρδιναῖοι Πετρούκκης, Σόλι, καὶ τινες ἄλλοι, ὀργισθέντες διότι ὁ Πάπας ἀφῆρησε τὸ Δουκάτον τοῦ Οὐρβίνου ἀπὸ τοῦ ἀνεψίου Ἰουλίου τοῦ Βου, διέφθεiran χειροῦργον τινα, ὅστις ἐμελλε νὰ θεραπεύσῃ κρύφιόν τι ἔλκος τοῦ Πάπα, καὶ ὁ θάνατος τοῦ Λέοντος Ἰου ἤθελεν εἶσθαι τὸ σύνθημα ἐπαναστάσεως εἰς πλείστας πόλεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ κράτους. Ἡ συνωμοσία ἀνεκαλύφθη (1517), καὶ πολλοὶ ἐπλήρωσαν ταύτην μετὰ τὴν ζώην των· οἱ δύο καρδιναῖοι παρεδόθησαν εἰς τὰ βασανιστήρια, καὶ κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον· καὶ ὁ μὲν Πετρούκκης ἀπηγχονίσθη ἐντὸς τῆς εἰρκτῆς αὐτοῦ, ὁ δ' ἕτερος ἐξηγόρασε τὴν ζωὴν διὰ τῶν θησαυρῶν του.

Τὸ θλιβερόν τοῦτο συμβᾶν διεδέξαντο αἱ συνήθεις διασκεδάσεις. Ὁ Λέων Ἰος, ὅπως λησιμονηθῇ ταχύτερον ὁ ἀτιμωτικὸς διὰ σχοινίου θάνατος τοῦ καρδιναλίου Πετρούκκη, ἐχειροτόνησε τριακοντα νέους καρδιναλίους, τοὺς πλείστους Ἰταλοὺς, οἵτινες, συμμορφούμενοι πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Πάπα, εἰ καὶ μὴ ἔχοντες τὴν καλαισθησίαν καὶ τὰς γνώσεις αὐτοῦ, ἐμιμήθησαν τοῦλάχιστον αὐτὸν εἰς τὰς παρεκτροπὰς του, καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα αὐτῶν. Ἡ Ἰσπανία ἦν τότε ὁ μόνος τόπος, ἐν ᾧ ἡ Ἐκκλησία εἶχεν ἤδη αὐστηρὰ, εἰσαχθέντα ὑπὸ τοῦ καρδιναλίου Ζεμῆν, πνεύματος αὐστηροῦ καὶ ὠμοῦ, οὐδεμίαν ἄλλην ἔχοντος κλίσιν ἢ τὴν τῆς ἀπολύτου δεσποτείας, ὅστις, ἐνδεδυμένος τὸ ἐνδυμα σχοινοζώστου (cordelier), ὅτε ἦν ἀντιβασιλεὺς ἐν Ἰσπανίᾳ, ἔλεγεν ὅτι διὰ τοῦ σχοινίου ἠδύνατο νὰ ὑπὸ

βάλλῃ ὅλους τοὺς μεγιστάνους εἰς τὰ καθήκοντά των καὶ νὰ καταπατήσῃ τὴν ὑπερηφάνειάν των ὑπὸ τὰ σανδάλιά του.

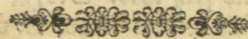
Εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη οἱ ἀρχιερεῖς ἔζων ὡς φιλήδονοι ἡγεμόνες· ὑπῆρχόν τινες ἐξ αὐτῶν, ἔχοντες ἐννέα ἢ δέκα ἐπισκοπὰς. Ἐκπληττόμεθα σήμερον ἀριθμοῦντες ὅλας τὰς ἐπιχορηγήσεις, ὧν ἀπήλασον ὁ καρδιναῖος τῆς Λορραίνης, ὁ καρδιναῖος Βόλσεϋ καὶ λοιποὶ.

Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς, διαμαρτυρούμενοί τε καὶ καθολικοὶ, κατακραυγάζουσι κατὰ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἡθῶν τῶν χρόνων ἐκείνων· λέγουσιν ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἐφημέριοι, οἱ μοναχοὶ διῆγον βίον ἀχαλίνωτον, ὅτι οὐδὲν ἦν κοινότερον ἱερῶν, ἀνατρεφόντων δημοσίων τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ τὸ παράδειγμα Ἀλεξάνδρου τοῦ Στου (1)· σώζεται εἰσέτι ἡ διαθήκη Κρούτινος, ἐπισκόπου τῆς Καμβραίας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅστις ἀφίνει πολλάς κληροδοσίας εἰς τὰ τέκνα του, ἐπιφυλάττει δὲ καὶ ποσοτήτᾳ τινα «διὰ τὰ νόθα, ἅτινα ἐλπίζει ὅτι ὁ Θεὸς θέλει εὐδοκήσει νὰ τῷ χορηγήσῃ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν διαφύγῃ ἀπὸ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ». Ὁ Πάπας Πῖος ὁ Βος ἔγραψεν ἀπὸ πολλοῦ ἤδη, «ὅτι δι' ἰσχυροῦς λόγους ὁ γάμος ἐκωλύθη εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἀλλὰ διὰ πολὺ ἰσχυροτέρους ἔπρεπε νὰ τοῖς συγχωρηθῆ.» Εἰς πολλὰ κράτη τῆς Γερμανίας οἱ λαοὶ ὑπεχρέουν τοὺς ἱερεῖς νὰ ἔχωσι παλλακίδας, ὅπως αἱ γυναῖκες ὧσι μᾶλλον ἐν ἀσφαλείᾳ βλέπομεν μάλιστα, ἐντὸς τῶν ἐπὶ Μαξιμιλιανοῦ Α'· ὑπὸ τῆς διαίτης τῆς αὐτοκρατορίας συνταχθεισῶν κατηγοριῶν κατὰ τῶν καταχρήσεων τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἐπώλουν εἰς τοὺς ἱερεῖς δι' ἐν σκούδον κατ' ἔτος τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν παλλακίδα, καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ πληρώσωσιν εἴτε μεταχειριζόμενοι τὸ προνόμιον τοῦτο, εἴτε παραμελοῦντες αὐτό.

Ἄλλ' ἐκ τούτων ἀπάντων τὸ μάλιστα ἐρεθίζον τὰ πνεύματα ἦν ἡ δημοσία καὶ ἰδία πώλησις ἰνδουλγενσιῶν, ἀφέσεων, συγχωρήσεων πάσης τιμῆς. Δολοφόνος τις ὑποδιάκονος, ἢ διάκονος, ἀπελύετο διεῖκοσι σκούδα· ἐπίσκοπος ἢ ἀββάς ἠδύνατο νὰ δολοφονήσῃ διὰ 300 περίπου λίβρας. Αἱ τερατωδέστεραι ἀνομίαι εἶχον τὴν κατάλογον τῆς ἀξίας των· ἡ κτηνοβασία ἐξετιμᾶτο δι' 150 λίβρας· ἐλάμβανον μάλιστα ἀφέσεις, οὐ μόνον διὰ παρελθόντα ἀμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνα, ὅσα εἶχον σκοπὸν νὰ πράξωσι.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

(1) Ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος εἶναι ὁ μιὰρὸς ἀρχηγέτης τοῦ μαιφόνου τῶν Βοργιῶν οἴκου.

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΩΝ ΝΟΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἀσθενεῖαι, ἀφ' ὧν πάσχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἰεῖται τὰς νοητικὰς ἐργασίας παραδεδομένοι. Οἱ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς νοητικὰς ἐργασίας παραδεδομένοι πάσχουσι τὰς συνεπείας τοῦ συνήθους ἐρεθισμοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, τῶν συνεχῶν ἀγρυπνιῶν, τοῦ καθιστικοῦ βίου, τῆς κακῆς διαίτης, τῶν δυσκόλων χωνεύσεων καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ καθαροῦ καὶ ἀνανεουμένου ἀέρος.

Ὁ ἐγκέφαλος, ἠρεθισμένος ἀείποτε, λαμβάνει κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μεγάλην ποσότητα αἵματος· καὶ πρῶτον μὲν ἀπαλλάττεται αὐτοῦ, ἐπεὶ δὴ ἡ κυκλοφορία γίνεται τακτικῶς ἀλλ' ἐπέρχεται στιγμῆ, καθ' ἣν τὰ ἀγγεῖα, συνεχῶς διασπασθέντα, χάνουσι τὴν συσταλικότητα αὐτῶν. Ἡ ἐμφραξίς τότε ἄρχεται καὶ γίνεται παραίτιος τῶν κεφαλαλγιῶν, τῶν ἐγκεφαλικῶν πυρετῶν, τῶν πληθωρῶν, τῆς ἀποπληξίας, τῶν νευροπαθειῶν. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι αἱ ἱατρικαὶ σπουδαὶ προδιαθέτουσι τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὑποχονδρίαν· πολλοὶ σπουδασταὶ τῆς ἱατρικῆς νομίζουσιν ἑαυτοὺς προσβεβλημένους ὑπὸ τῶν ἀσθενειῶν, τὰς ὁποίας ἐσπουδάζον. Κατὰ τὰς μακρὰς ἀγρυπνίας, οἱ ὀφθαλμοὶ προσηλωμένοι ἀείποτε ἐπὶ λεπτῶν χαρακτῆρων ἐν τῷ τεχνιτῷ φάτι καταπονοῦνται καὶ ἐρεθίζονται. Αἱ ἀσθενεῖαι, αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ καθιστικοῦ βίου, ἐκ τῆς κακῆς διαίτης, ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοῦ καθαροῦ ἀέρος, εἶναι ἡ ἀπάθεια τῆς ὀρέξεως, ἡ διατάραξις τῶν πεπτικῶν λειτουργιῶν, αἱ κακαὶ χωνεύσεις, αἱ δυσπεψίαι, αἱ συνοδευόμεναι ὑπὸ δυσκοιλιότητων, ἡ ἀρθρίτις, καὶ ἡ λιθίασις.

Κατὰ συνέπειαν τῆς καθιστικῆς θέσεως, τὸ αἷμα φέρεται εἰς τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος καὶ προδιαθέτει εἰς τὰς αἰμορροΐδας.

Καὶ νόες ὑγιεινῆς. Ἡ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὑγιεινῆς διανομῆ τῶν νοητικῶν ἐργασιῶν ἀναψύχει διὰ τῆς ποικιλίας τῆς μελέτης, ἀναπαύει δὲ ὑπνοῦ ἀναπαυτικοῦ, ἀφίεισιν εἰς τὰς μυωνικὰς ἀσκήσεις καιρὸν ἀποχρώντα, κανονίζει τὴν θέρσιν καὶ αὐξάνει τὴν πιθανότητα τῆς μακροβιότητος.

Αὐν. Ἡ σημαντικώτερα συμβουλή εἶναι νὰ διακόπτονται συνεχῶς αἱ μελέται, νὰ ποικιλιωται, καὶ ἡ διατριβὴ νὰ μὴ γίνηται πλέον τῶν τριῶν ὥρων. Ἐὰν ἦναι ἀληθῆς ἡ ἰδέα τοῦ Τισσὰτ, ὅτι ἕκαστος μέρος τοῦ ἐγκεφάλου ἔχει διάφορον δύναμιν, τότε εἶναι ὠφέλιμον νὰ μεταβάλλωμεν τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης, ὥστε οὕτω λειτουργῶντος τοῦ ἐνός μέρους ν' ἀναπαύηται τὸ ἕτερον.

Βον. Τὸ καλλίτερον μέσον πρὸς ἀνάπαυσιν τοῦ πνεύματος εἶναι ἡ εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐν ὑπαίθρῳ πρακτικὴ γύμνασις. Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος τοῦ γραφείου δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ, δὲν πρέπει νὰ διασκεδάξῃ μετὰ τὸ χαρτοπαίγιον, ἀλλὰ μετὰ τὸ σφαιροσπῆριον. Ὁ περι-

πατος, ή θήρα, ή ιππασία επίστεύουσι τήν πέψιν και έμποδιζουσι τας συμφορές αιματος εις τόν εγκέφαλον.

Αί νοητικαί εργασίαι απαιτοῦσι τόν ύπνον. Ο τεχνίτης δύναται να εργαζήται όμιλών, σκεπτόμενος άλλο τι· άλλ' ό άνθρωπος τών γραμμάτων, καταδιωκόμενος πάντοτε υπό τών ιδεών του, δέν έχει ούδ' αναπαυσιν, ούδ' αντιπερισπασμόν. Το πνεύμα του, καταβαλλόμενον υπό τής μελέτης, έχει ανάγκην ύπνου αναπαικτικού και ήσυχου.

Γον. Η έγγραπτεία είναι απαραίτητος. Τα πεπτικά όργανα είναι πάντοτε αδύνατα, αί λειτουργίαι των δέν εκπληροῦνται πάντοτε τακτικώς. Ο σκεπτικός άνηρ πρέπει ν' ακολουθή αυστηράν διαίταν, να κάμνη χρήση τροφών ευπέπτων. Ο Βουρδιγάλειος οίνος, λαμβανόμενος μετρίως, ενισχύει τόν στόμαχον, και ό καρφς, εις μικράν δόσιν λαμβανόμενος, ενδυναμίνει τόν εγκέφαλον και όλας τας λειτουργίας.

Συνιστώμεν υπερβαλλόντως να μη γίνηται ή μελέτη, πριν ή αποπερατωθή ή χώνευσις. Η εργασία του στομάχου και ή του εγκεφάλου βλάπτονται άμβουαίως.

Αον. Η άναπνοή καθαρού αέρος, ή από του ψύγους προφύλαξις είναι δύο αναγκαίότατοι κανόνες δι' εκείνον, όστις εργάζεται ακίνητος. Πρέπει να εκλέγηται μελετητήριον ευαέρον, προσβαλλόμενον υπό του ήλιου, και μετρίως θερμοκρασίας.

Αί διανοητικαί εργασίαι δέν εξαντλοῦσι τας δυνάμεις, ούδ' συντέμνουσι τήν ζωήν του ακολουθούντος τούς κανόνας τής υγιεινής.

Έπαυξάνουσιν άπάσας τας δυνάμεις, καθιστώσιν ενεργητικώτεραν τήν θέλησιν, και δίδουσι μέσα αντίστασεως εις τας καταστρεπτικὰς αίτιας.

Άλλ' επί τή βάσει, ώστε ό σοφός, παραφερόμενος υπό του πνεύματός του, να μη λησμονήση τó σμά του.

«Υπάρχει εις όλας τας εργασίας ήμών, λέγει ό Βυφών, μέρος τής ψυχής και μέρος του σώματος».

Μη λησμονώμεν μηδέν ενισχύόμεν τήν νόησιν διά τής μελέτης και τó σμά διά καθημερινής γυμνάσεως.

Ο ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕΝΟΣ ΙΟΥΔΑΙΟΣ.

(Συναξάριον Ιουδαϊκόν).

Τό περίφημον συναξάριον, τό άφορών τόν Άχασθρον, τόν υποδηματοποιόν, άν κατηράσθη ό Χριστός διά τήν προς αυτόν διαγωγήν του, και ού ό βίος έθεωρήθη υπό τινων συγγραφέων ως τó σύμβολον του Ιουδαϊκού έθνους μετά τήν διασποράν του, δέν υπάρχει φυσικῶς τῷ λόγω παρά τοις Ιουδαίοις· και αί δύο άκόλουθοι ιστορίαι είναι όλως ξέναι προς αυτό, και τοι φέρουσαι τόν τίτλον τουτον. Η χρονολογία των

είναι νεωτέρα, και ή πρώτη, ής ή σκηνή έν Λονδίνω, δύναται να θεωρηθή ως παράδειγμα του σατυρικού χλευασμού, δι' ού οι Ιουδαίοι καταγγέλλουσιν αυτοί ουτοι τήν πλεονεξίαν των όσοι εκ των όμοεθνων των θυσιαζουσι τόν Θεόν εις τόν Μαμμωνάιν.

Πολυνός τις Ιουδαίος, όνομαζόμενος Άβραάμ Καλίσχ, έλθών εις Λονδίνον διά να κερδίση τά προς τó ζην, επαγγελόμενος τόν άχθοφόρον, και ζητών έλεημοσύνην παρά τών αδελφών του, όσους ή τύχη εύνόησε μάλλον αυτού, προσεβλήθη ήμέραν τινά επί τής γεφύρας του Λονδίνου ύφ' ένός Χριστιανού, άπαρσκομένου, ως φαίνεται, εις τήν θεάν τής μακράς έρυθράς αυτού γενειάδος, όστις, άφ' οῦ τόν εξύβρισε, του έσυρε τά γενεια. Τό πλήθος, όπερ ήθροίσθη περί αυτούς, έλαβεν οίκτον διά τόν πτωχόν Ιουδαϊόν, συνέλαβε τόν προσβαλόντα και τόν παρέδωκεν εις τήν αστυνομίαν· κατεμνήθη εις τó δικαστήριον, και κατεδικάσθη να πληρώση εις τόν Άβραάμ Καλίσχ 30 λίρας ως άποζημιώσιν. Άμα ό Άβραάμ έλαβε τας 30 ταύτας λίρας, εις τας όποιās προσέθηκε και δέκα άλλας, τας όποιās συνήθροισεν εις τó εμπόριόν του, έπέστρεψεν εις τήν Πολωνίαν και ανεβάνη εις τήν γενέθλιόν του πόλιν, γενομένος συγκριτικώς πλούσιος, διότι προσέθηκεν εις τας 40 λίρας του περισσοτέρα των 600 φλορινίων! Περιφρονών του λοιπού τόν άθλιον βίον άχθοφόρου, ένοκίασεν εργαστήριον, έχον πρόσωπον υελοφρακτον, τó όποιον επλήρωσεν ενδυμάτων καινών τε και παλαιών. Έγεινεν οὔτως επίφθορος εις τούς όμοηθήσκους του, άλλ' οὔδεις ήδύνατο να έννοήση τίνι τρόπω έκέρδισε τόσον όλίγιωρα εις Λονδίνον, και οὔδέποτε τῷ εξέφυγε λόγος τις, προδίδων τó μυστικόν του. Μίαν έσπέραν έν τούτοις ό Λεΐβ Σχασιδ, εις εκ των παλαιών φίλων του, έχων έρυθρόν, ως εκείνος, τόν πάγωνα, καθημένος μετ' αυτού παρά τήν έστίαν, τόν ήρώτησεν:

«Άβραάμ Καλίσχ, νάχης πολλά και καλά χρόνια! σκοπεύεις να επιστρέψης εις Λονδίνον;

— Όχι, όχι, απήντησεν ό Άβραάμ Καλίσχ, όχι, μά τόν Θεόν.

— Τότε, Άβραάμ, διατι θέλεις να κρύψης από ένα φίλον σου τó μυστήριον, διά του όποιου απέκτησας κατάστασιν εις τήν πόλιν εκείνην; Όταν έφυγες άπ' έδῶ, ήσο πτωχός και άκοφόρος· τώρα έγινες ευκατάστατος. Νομίζεις ότι ό Θεός κάμνει τοιαύτα θαύματα χάριν ένός μόνου ανθρώπου; Είθε να σοι χορηγή έτη πολλά! άλλα θέλεις να παρουσιάσθης ενώπιον αυτού με τήν τύψιν του συνειδότος ότι αφήκας ένα αδελφόν σου εις τήν αθλιότητα, όταν διά μιās μόνης λέξεως δύνασαι να τόν κάμνης ευτυχής; Πιστεύω ότι ή Ζηλοτυπία είναι μακράν τής καρδιάς σου, άλλα, εξακολουθών να σιωπάς, δέν επισύρεις επί σαυτου τήν ύποψίαν ότι φθονείς μήπως αδελφός σου τις γίνη τόσον ευτυχής και πλούσιος, όσον σύ; Έν όνόματι του Θεού, τόν όποιον λατρεύομεν, ειπέ μοι τó μυστήριόν σου, και σε όρκίζομαι να μη επιστρέψω ποτέ εις τήν πόλιν ταύτην διά να γίνω έφάμιλλός σου.»

Ο Άβραάμ Καλίσχ απήντησεν:

«Ανεξερευνητοι αί όδοι Κυρίου. Ο τρόπος, δι' οῦ απέκτησα κατάστασιν, είναι μυστηριώδης, άλλα θα σε είπω όλην τήν αληθειαν.

— Όμίλει, αδελφέ, άκούω μετ' άπαλμών άνυπομονησίας.

— Λοιπόν, Λεΐβ Σχασιδ, ύποθέτω ότι ύπήγες εις Λονδίνον· άμα φθάσης εκει, ζητείς μίαν γέφυραν γνωστήν υπό τó όνομα· London Bridge, έπειτα περιδιαβάζεις εις τήν γέφυραν ταύτην έως οῦ άνθρωπος τις έλθη να σε ύβρίση και να σου τραθήση τά γενεια· τότε ό άνθρωπος οὔτος θα σοι πληρώση 30 λίρας. Αυτό είναι όλον τó μυστήριον.» Τήν αυτην έσπέραν ό Λεΐβ Σχασιδ ανεχώρησεν εις Λονδίνον. Καιτοι πολλά παρήλθον εκτοτε έτη, εξακολουθεί να περιδιαβάζη εις τήν γέφυραν του Λονδίνου, και έάν, τά μεσάνυκτα διερχόμενος τήν γέφυραν ταύτην, άπαντήσης άνθρωπον, κουκκουλομένον με μακρά έρυθρά γενεια, όστις σοι λέγει εις τó οῦς: «Zurfer!» (τράβισέ μου τά γενεια), ό άνθρωπος οὔτος είναι ό Λεΐβ Σχασιδ.

Ίδου ή άλλη ιστορία. Ύπηρχόν ποτε έν Νυρεμβέργη τής Βαυαρίας δύο Ιουδαίοι διάφοροι τόν χαρακτήρα· ό μόν ήτο επιδέξιος τεχνίτης, άνθρωπος πρῶος και ευσεβής· ό δέ ήτο πλούσιος τις έμπορος, υπερήφανος, ώμος και άθροσκος. Παρατηρήθη ότι ό έμπορος, καιτοι απαιτητικός προς όλους, άπέφυγε μετ' άφροῦ ή σεβασμού τόν μηχανικόν γείτονά του, και άπαξ μάλιστα ήκούσθη λέγων: «Γνωρίζω ότι ή τύχη μου εξαρτάται εκ του άνθρώπου τούτου, άλλα δέν δύναμαι να κάμω τίποτε.»

Παρασκευήν τινα, μετ' άμσημβρίαν, ό έμπορος ήτον όρθιος επί του αναβάθρου, καπνίζων τήν πίπαν του, έν τῷ συγχρόνως επέπληττε τούς υπηρέτας του, ότε μία πτωχή, κρατούσα βρέφος εις τας άγκάλας της, ήλθε να τῷ ζητήση έλεημοσύνην, προσθέτουςα ότι ό σύζυγός της άπέθανεν, ένῶ αυτη ήτο λεγώ.

«Μη με σκοτίζης, φύγε, τῷ είπεν αποτόμως.

— Πολλά πράγματα ήμπορώ να ύποφέρω άκόμη διά τήν αγαπήν του πτωχού τούτου όρφανού, απήνητησεν. Ο Παντοδύναμος, όστις σῶς έδωκε τόν πλούτον, πρέπει να σῶς έδωκε και καρδιαν.

— Δέν έχω καρδιαν δι' άκαμάτας, καθώς σύ, άνεκραξε· δέν δύναμαι μεν να τροποποιήσω τόν νόμον, όστις συγχωρεί εις τούς έπαίτας να νυμφεύωνται, άλλα δέν θα διατρέψω διά του ιδρώτός μου τά τέκνα των.

— Φυλαγθήτε μήπως, ό Θεός σῶς πλήξη εις τά ιδικά σας, είπε, φεύγουσα όλως ένδακρυς.

— Έχομεν και άπειλάς, και κατάρας, παληόστριγγα· άνέκραξεν ό έμπορος, και ύψώσας τόν πόδα διά να τήν κτυπήση, έχασε τήν ισορροπίαν, εκύλισεν από τας βαθμίδας τής κλίμακος και συνέτριψε τόν πόδα του.

Μετ' όλίγον ή αποτομή κατέστη αναγκαία, και όταν άνέρρωσε, τῷ έχρειάσθη ζύλινος ποῦς· άλλ' ήσθάνετο ταπεινώσιν σκεπτόμενος ότι όλοι όσοι ήθελον τίν ιδεί εις αυτην τήν κατάστασιν, ήθελον ένθυμεί-

σθαι τήν αίτιαν του συμβεβηκότος του. Μετέβη λοιπόν εις πολλούς τής πόλεως μηχανικούς, ζητών να τῷ κατασκευάσωσι μηχανικόν πόδα, δυνάμενον να κινηθή, ως ή φυσικός· άλλ' οὔτοι ώμολόγησαν τήν άνικανότητά των, και τῷ συνεβούλευσαν ν' άπευθυνθή εις τόν γείτονά του. Συνήνεσεν επί τέλους και έλαβεν ένα πόδα τόσον καλῶς κατεσκευασμένον, ώστε εξαπάτα οῦ μόνον τούς άλλους, άλλα και αυτην τόν ίδιον.

«Τώρα που δέν σε φοβούμαι πλέον, είπεν ό έμπορος εις τόν γείτονά του, θα σε όμολογήσω ότι ήκουσά ποτε μυστηριώδη τινά φωνήν, λέγουσάν μοι ότι ή τύχη μου εξαρτάται από σου· άλλα τώρα βλέπω ότι έπρεπε να περιμένω καλόν και όχι καλόν παρά σου.

— Η ευεργεσία αυτη σε μη σε ευρη άχάριστον, απήνητησεν ό γείτων.

— Άλλά νομίζω να σοι επλήρωσα καλά, και ότι δέν σοι χρωστώ πλέον τίποτε.

— Δέν σοι λέγω να ευγνωμονής προς έμε, άλλα προς τόν Θεόν;

— Άστείευσαι; Εάν ό Θεός αναμιγνύηται εις τοιαύτας ύποθέσεις, πρώτον έχω να κανονίσω μαζή του ένα λογαριασμόν διά τήν άπώλειαν του άρχαίου μου ποδός· και είμαι πολύ βέβαιος ότι δέν θα έχω τόν νέον, άν ήμην πτωχός. Θα μοι τόν έχάριζες άρα γε δι' αγαπήν Θεού;

Και ανέλαβε τόν άρχαϊόν του βίον· έγεινε μάλιστα σκληρότερος παρά πρότερον, διότι ήσθάνετο σφοδρόν μίσος κατά τής πτωχῆς γυναικός, ήτις ύπήρξεν αίτία τής συμφορας του, και εξέητε μέσον να κορέση τήν κατ' αυτης όργήν του, ή τούλάχιστον να τήν εξώση εκ τής πόλεως εις τήν ένορίαν, εις ήν ανήκεν ό σύζυγός της, και όπου ήθελον τήν μεταχειρισθή ως έπαίτιν. Η γυνή αυτη, ήτις ειργάζετο γενναίως διά να επαρκέση εις τας ανάγκας εαυτης τε και του τέκνου της, δέν ήτο δυνατόν να διαγύθην έν οῦω δέν έδέχετο έλεημοσύνην μετέβη λοιπόν πρώϊαν τινά σαββάτου εις τήν οίκίαν της συνοδευόμενος υπό μάρτυρος, και όμιλών αυτη μετ' ευμενείας, τῷ κατέφερε να είπη τι, όπερ τῷ επέτρεπε να τῷ δώση χρήματα. Έπέστρεψεν οίκαδε ένθριαμβῶ, ότε παρετήρησεν ότι ό τεχνητός του ποῦς δέν εκινείτο πλέον τόσον καλῶς, και άπαντήσας τόν γείτονά του, όστις εξέργετο τής συναγωγής, παρεπονέθη διά τήν άτέλειαν ταύτην.

«Έχάλασε, φαίνεται, κανέν έλατήριον, απήνητησεν ό μηχανικός, αῦριον τó βλέπω.

— Αῦριον; και διατι όχι σήμερα, τώρα ευθύς. Έλθε μετ' έμου υπό τήν δεινδροστοιχίαν εκείνην και ιδέ τί τρέχει.

— Όχι σήμερα, απήνητησεν ό μηχανικός, διότι είναι σαββάτον.

— Άφες τήν ύποκρισίαν! Νομίζεις ότι είναι δικαιότερον να φυλάττης τήν ήμέραν του σαββάτου, παρά να κάμης τó χρέος σου ως τίμιος εργατής; Άλλως δέν σοι προτείνω να εργασθῆς· όλίγον μόνον θα

εξετάσῃ τὸν μηχανισμόν τοῦ ποδός μου. Εἶναι τὸ ἴδιον ὡς ἐάν ἐστήνες τὸ ὰρολόγιόν σου.

— Ἔστω, ἄς τὸν ἐξετάσωμεν.

Μετέβησαν ὑπὸ τὴν δεινρόστοιχιάν, καὶ ὁ μηχανικός εἶπεν εἰς τὸν ἐμπορὸν νὰ θέσῃ τὸν πόδα του ἐπὶ τινος λίθου· ἀλλ' οὗτος ἀνυπομονῶν ἐκτύπησε τὸν λίθον μετὰ τσαούτης δυνάμεως, ὡστε τὰ ἐλατήρια ἤρχισαν νὰ κινῶνται μετὰ τρομακτικῆς ταχύτητος. Διήλθε οὕτω τὴν ὁδὸν, ἐξήλθε τῆς πόλεως, ἐχώθη εἰς τὰ ὄρη, ὅπου δὲν ἔπαυσε περιπλανώμενος μέχρι σήμερον καὶ ἀκούεται πολλάκις κραυγάζων: «Σταματήσατε τὸν πόδα μου!» Ἀλλὰ δὲν εἶναι γνωστὸν ἐάν ὁμιλῇ περὶ τοῦ τεχνητοῦ του ποδός, ἢ περὶ ἐκείνου, ὃν ἤγειρε κατὰ τῆς πτωχῆς γυναικός.

ΑΝΕΞΙΘΡΗΣΚΕΙΑ

(Παράδοσις Ἰουδαϊκή).

Ἡμέραν τινα ὁ Ἄβραάμ, καθήμενος παρὰ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, εἶδε γέροντα ὁδοιπόρον, βαδίζοντα ἐπὶ πλημμυρούσης ἐκ κονιορτοῦ καὶ ἠλίου ὁδοῦ· καὶ ὑπάγων πρὸς ὑπάντησίν του, τῷ εἶπε:

« Ξένε, εἶθε Μαθουσάλεια ἔχοις τὰ ἔτη! εἶθε ἡ εἰς τὴν σκηνήν μου εἰσοδός σου εἴη εὐλογημένη!»

Ὁ ὁδοιπόρος ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν τοῦ Πατριάρχου, καὶ, καθ' ἣν στιγμὴν μεγαθύνονται αἱ σκῆαι καὶ ἡ δροσόπνους αὐρα δροσιζει τὸν ἀνθρώπον καὶ τὰ ζῶα, ἐκάθησαν διὰ νὰ δειπνήσωσιν· ὁ μὲν γέρον δεξιόθεν τοῦ Ἄβραάμ, τριακόσιοι δ' ἄνδρες ἐκατέρωθεν αὐτῶν.

Τοῦ δείπνου περαιωθέντος, ὁ Ἄβραάμ. εἶπε πρὸς τὸν ξένον του:

« Ἦδη μέλλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Εὐχαρίστησον καὶ σὺ τὸν ἰδικόν σου, ὅστις καὶ ἂν ᾖ, ὃ ξένε.

— Δὲν πιστεύω εἰς θεοὺς ἐκ λίθου, ἀργίλου, ἢ ζυλοῦ, ἀπεκρίθη οὗτος.

— Χαίρω διὰ τοῦτο, εἶπεν ὁ Ἄβραάμ. Τότε λοιπὸν θὰ προσφέρῃς τὰς εὐχαριστήσεις σου καὶ τὰς εὐχὰς σου εἰς τὸν Θεόν μου, τὸν Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς.

— Δὲν τὸν εἶδον ποτὲ, ἀπήντησεν ὁ ξένος. Ἐξήσα ἐνενήκοντα ἔτη καὶ ποτὲ δὲν διέκρινα οὐδ' ἴχνος Θεοῦ τοιοῦτου, ὅσον σὺ λέγεις.

— Τίς λοιπὸν ὁ Θεός σου; ποῖον λατρεύεις; ἠρώτησεν ἀνυπομόνος ὁ Πατριάρχης.

— Οὐδένα σέβομαι, ἢ μόνον τοὺς ὡς σὺ ἐναρέτους γέροντας. Καὶ ἐμὲ ἐπίσης σέβονται εἰς τὴν πατρίδα μου, διότι εἶμαι γέρον.

Ἐν τούτῳ ὁ Ἄβραάμ ἠγέρθη μετ' ὀργῆς καὶ ἐκραύγασε:

— Μακρὰν ἐντεῦθεν, ἀσεβέστατε! Ἡ πνοή σου ἄς μὴ μολύνῃ τὸν ἀέρα, ὃν ἀναπνέω!»

Καὶ ὁ γέρον ἠγέρθη καὶ ἔφυγε, ἐν ᾧ ὁ Ἄβραάμ καὶ οἱ 300 ἔμενον καθήμενοι ἐν σιωπῇ.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα ὁ Θεός ἐπέφανε εἰς τὸν δούλον του καὶ τῷ εἶπε:

« Διατί ἀπέδιώξας ἀνθρώπον ὁμοίόν σου καὶ ξένον σου; διατί δὲν ἀφῆκας αὐτὸν νὰ κοιμηθῇ ὑπὸ τὴν σκηνήν σου κατὰ τὴν νύκτα, εἰς ὧραν, καθ' ἣν οἱ λέοντες καὶ τὰ σαρκοβόρα θηρία ἐξέρχονται ἐκ τῶν φωλεῶν αὐτῶν;

— Διότι δὲν σὲ ἐγνώριζεν, οὐδὲ σὲ ἐλάτρευεν.

— Ἀλλ' ἐγὼ δὲν τῷ ἐσυγχώρησα νὰ διαμείνῃ 90 ἔτη ὑπὸ τὴν σκηνήν τῶν οὐρανῶν; Ἀπήγρευσα ποτὲ εἰς τὴν δρόσον καὶ τὴν βροχὴν ὅπως τὸν δροσιζῶσι; Κατέστησα ποτὲ τοὺς ἀγρούς του ἀγόνους, ἐξήρανα ποτὲ τοὺς φοίνικας ἢ τὰ ἐλαιόδενδρά του; Ἐνωτίσθητι ἐμῶν λόγων: διότι ἐπραξας τοῦτο, διότι ἀπέδιώξας τὸν ξένον σου ἐν ὧρα σκότους, οἱ ἀπόγονοί σου θέλουσι γίνεαι ξένοι μεταξὺ λαοῦ ἀξένου, καὶ τὰ σκότη τοῦ φόβου καὶ τῆς θλίψεως θέλουσι περικαλύπτει τὸ πνεῦμα αὐτῶν, μέχρις οὗ ἐγὼ ὁ Θεός αὐτῶν κρίνω ὅτι καιρός ἐστίν ὡπως δεῖξω τὴν δύναμίν μου.

ΣΥΜΜΙΧΤΑ

ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ. Ἡ εὐδαιμονία! ὃν φανταστικὸν καὶ πραγματικὸν, ὅπερ ἕκαστος ἐπικαλεῖται ὑπὸ τοσοῦτον διάφορον ἐξωτερικόν. Οὕτω, κατὰ τὴν κλίσιν τῆς ἡμέρας, ὅταν ὁ ἠλιος, καταποικίλλων τὴν ἀτμοσφαῖραν δι' ὅλων τῶν χρωμάτων τοῦ πρίσματος, πλημμυρῇ τὸν ὀρίζοντα διὰ τοῦ θερμοῦ αὐτοῦ φωτός, ἀπὸ τοῦ χιονέου μέχρι τοῦ βαθέος ἐρυθροῦ καὶ τοῦ ἰσοιδούς μεταβαλλομένου, βλέπομεν ἐνίοτε νέφος, δραπετίδας καὶ κεχρυσωμένας ἔχον πτυχὰς, ταλαντευόμενον εἰσέτι ὑπὸ τῆς ἐσπερινῆς αὐρας ἐν μέσῳ τῶν ἀτμῶν τοῦ καυστικοῦ ἐκείνου οὐρανοῦ.

Τὸ νέφος τοῦτο μίαν μόνην ἔχει ἔποψιν, καὶ ἐν τούτοις ἔχει μυριάς. . . . Οὗτος μὲν βλέπει ἐν τούτῳ Γοτθικὴν κιονοστοιχιάν, κομψὴν καὶ λεπτήν, μετὰ τῶν αἰολοχρόων αὐτῆς φεγγιτῶν. . . . Ἐκεῖνος θαυμάζει δένδρον, κλάδους χρυσοῦς ἔχον καὶ φύλλα πορφυρᾶ. Ὁ ἄλλος βλέπει εἰκόνα πλουσιῶς περιβεβλημένην, ἰσχυρὰν ὡς ὁ Ἰεχωβά· καὶ οὗτος τελευταῖον τὰς ἀθρὰς καὶ ἐναερίους γραμμάς χαριστάτης κεφαλῆς νεάνιδος, κύκνειον ἐχούσης λαμμόν. Ταῦτά ἂν εἶποι τις καὶ περὶ τῆς εὐδαιμονίας! Ὁν ἰδανικὸν τε ἅμα καὶ θετικόν, ἀληθές ὡς τὸ φῶς καὶ ὁ ἠχος, ἀλλ' ἀναφές ὡς αὐτὰ! Ἡ εὐδαιμονία, ἢ ἀλληλοδιαδόχως τὰς μᾶλλον ἀντιθέτους περιβαλλομένη μορφή, οὐδεμίαν δ' ἐξ αὐτῶν διατηροῦσα. Διότι τέλος ἡ εὐδαιμονία! εἶναι ἀρά γε στόμα γυναικός, γλυκερὰν τρυφερότητος λέξιν εἰς τὸ οὐς ἡμῶν ψιθυρίζουσης, ἢ ὑποτρέμουσά τις χεῖρ, μὴ φεύγουσα τὴν ἡμέτεραν; ἢ μᾶλλον μακρὸς, μακρὸς εἰς σμαραγδίνην χλόην περίπατος ὑπὸ τὸν συνηρεφὴ θόλον τῶν γηραιῶν δρυῶν, τῶν δροσερὰν καὶ χλοανθῆ στεφουσῶν

νῆσον. . . περίπατος μετὰ τοῦ βραχίονος ἐκείνης συγκρατουμένου ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου. . . ὅτε ἡ σιωπῆ, καὶ αἱ ἐπιπλήξεις, καὶ ἡ θλίψις, καὶ ἡ αἴγλη τῆς παιδικῆς παιδρότητος, καὶ αἱ αἰφνίδιοι ἀνατριχιάσεις. . . τότε, τέλος, ὅτε τὸ πᾶν εἶναι ἔρωσ, ὁμολογία, καὶ ὅτε ἐν τούτοις δὲν προεφέρθη ἡ λέξις ἔρωσ; Ἡ τέλος, ἢ ἀληθῆς εὐδαιμονία, ἢ διαρκῆς εὐδαιμονία, ἢ λούουσα, ἢ πλημμυροῦσα ἐς αἰεὶ οὐρανοῦ χαρᾶς τὴν ψυχὴν, ὑπάρχει μετὰ τὴν ὁμολογίαν; . . . ὅτε ὅλως τρέμουσα, ὅλως εὐδαίμων διὰ τὴν θυσίαν, ἦν ἐπραξε χάριν σου, διότι ἔπαυε τὸ μέλλον τῆς πετιόσού, καὶ διότι πιθανὸν νὰ χάσῃ, διότι προβλέπει πικρότατα δάκρυα, ἅτινα θὰ ρεύσωσι μίαν ἡμέραν. . . διότι τέλος ἡ ἔρωσα γυνὴ ἔχει ἀνάγκη νὰ ὑποφέρῃ; Ἰπάρχει ἀρά γε μετὰ τὴν ὁμολογίαν; ὅταν λαμβάνουσά σε ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς, σοὶ λέγει μετὰ δακρυσιμιοῦς μειδιάματος: — Ὡ! τῶρα ἡ εὐδαιμονία μου εἶναι ἰδική σου! . . ἡ ζώή μου εἶσαι σὺ, ἢ διάνοιά μου σὺ, ἢ ψυχὴ μου εἶσαι σὺ, σὺ, σὺ, αἰωνίως σὺ, τὰ πάντα σὺ! Τῶρα βλέπεις, διὰ μιᾶς μόνης λέξεως δύνασαι νὰ με καταστήσης τὴν δυστυχουστέραν τῶν γυναικῶν, διὰ μιᾶς λέξεως δύνασαι νὰ με φονεύσης. . . οὕτως, ἀγγελέ μου, ἐρατεινέ μου ἀγγελε, ὁ ἔρωσ μου δὲν εἶναι ἔρωσ, . . εἶναι νέα τις αἰσθήσις. . . αἰσθήσις, ἀπορροφῶσα, ἐξαλείφουσα πάσας τὰς ἄλλας. . . αἰσθήσις, μόνη αἰτία τῆς ὑπάρξεώς μου.

(Ἐπιτετατὸ τέλος)

ΠΟΙΗΣΙΣ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ.

Ὅταν ὁ κῶδων πένθιμος τὸν θάνατον ἀγγέλλῃ, εἰς τοῦ θνητοῦ τὸ μέτωπον ὠχρότης ἀνατέλλει, καὶ ἀπαισιῶς φρικτῆ ἢ σὰρξ ἀνησυχοῦσα, καὶ ἡ καρδία πάλ्लεται τοὺς ἤχους ἀνηχοῦσα. Τοῦ μυστηρίου ἡ σκῆα, καλύπτοσα τὸ σῶμα, τὸ μόρσιμον ἀντανακλᾷ ἐπὶ τῆς ὕλης χρώμα. Ἀκούσιος ψιθυρισμός ἐκφεύγει τῶν χειλέων, α' Ὁ θάνατος εἶναι πλὴν ἀνωθεν τῆς φρίκης ἐπιπλέον ὑπάρχει τι, ἀτρόμητον τὸν θάνατον παλαιόν.

Ἔπαυσε τις; Τί εἶν' αὐτό; Πᾶν ἄλλο παρὰ ὕλην, πᾶν ἄλλο παρὰ μόρσιμον, παρὰ θνητόν· τὰ χεῖλη ψυχῆν τὸ ἀπεκάλεισαν καὶ πνεῦμα καὶ οὐσίαν, ἀγγέλλουσιν εἰς τοὺς θνητούς ἡμᾶς ἀθανασίαν. Ἀπαύστως ἀμετάβλητος, ἀχώριστος καὶ μία. Βλέπει τὸ σῶμα τῆς φθορᾶς νὰ τήκῃ τρικυμία. Δεσμῶτις ἀπὸ φυλακῆς εἰς φυλακὴν περῶσα, τὸ ἄκρον καὶ τὸ τελειὸν περιπαθῶς ἔρωσα, καὶ πρὸς τι φῶς ἀνεσπερον γλυκὴ προμειδιώσα.

Ἐνῷ τὸ σῶμα φρικτιῶν πρὸ τοῦ θανάτου κλίνει ἐνῷ τῆς ὕλης κύκλωθεν ἀκούωνται οἱ θρῆνοι,

Ἀτάραχος ὑφίσταται τὴν πάλιν ἢ οὐσία, πρὸς ἣν ἢ μάγος μειδιᾷ θεὰ Ἀθανασία.

Ἐπάνωθεν τῆς λάμπουσιν ἐν μέσῳ τῶν αἰθέρων οἱ κόσμοι οἱ ἀνάριθμοι τῶν πλανητῶν ἀστέρων ὅπου πληθὺς ὑπάρξαντων πλανᾶται υπερτέρων.

Τὸ φοβερὸν μυστήριον, τοῦ σώματος ὁ τῆμος, ὁ θάνατος, τῆς ὕλικῆς ὀλότητος ὁ νόμος, τὴν λάμπειν καὶ τὸν στέφανον τῆς δόξης καταθέτει πρὸ τῆς οὐσίας τοῦ μικτοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὰ ἔτη τὴν ὕλην μόνον τοῦ μικτοῦ εἰς τάφον ὀδηγοῦντα, παρέρχονται τὴν ἀφθαρτον οὐσίαν στεφανοῦντα. Εἰς ἐπιστήμης ἀνθρώπου καὶ εὐθαλεῖς ῥοδῶνας περιπετῶσα ἡ ψυχὴ ὑψοῦται κατὰ μόνος, καὶ τῆς ἀπείρου τῆς ζωῆς μαντεύει τοὺς αἰῶνας.

Ἀφοῦ τῆς ἀνθρωπότητος τὸ ὄμμα ἠνεώγηθη, καὶ τοῦ θανάτου τὴν ἀκτὴν ἀντίκρυσεν ἡ ὄχθη, ἡτις ζωὴν ὑπόσχεται καὶ κίνησιν καὶ μέλλον, πρὸς τὴ τῆς φαντασίας του τὴν πτήσιν ἀναστελλών Θρηνεῖ θνητὸς—ἀθάνατος ὁ ἀνθρωπος, ἀφίνων τὴν γῆν αὐτῆν τῶν στεναγμῶν, τῶν πόνων καὶ τῶν θρηγῶν;

Καὶ τί λοιπὸν παράδοξον ὁ θάνατος ἐγκλείει, ἐάν ἀφάρτου καὶ φθαρτοῦ τὸν γάμον διαλύῃ καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ φθαρτοῦ τὴν πέτραν του κυλῆ;

Ἄν εἰς λαμπρὸν συμπόσιον προσκεκλημμένοι φίλοι, ἀφοῦ εἰς νέκταρ βρέξωσι τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ χεῖλη, καὶ τοῦ χοροῦ στρεφόμενοι χορτάσωσι τὴν δίνην, εἶναι παράδοξον ἐάν εἰς τὴν τυχοῦσαν κλίνην τὰ κεκμηκότα μέλη τῶν ἀπλώσωσιν ἠσύχως, ἐνῷ τὰ ὄρα τῶν κλητῆ τῆς μουσικῆς ὁ ἠχος; Εἶναι παράδοξον ἐάν ἀφήσαντες τὴν πάλιν καὶ κλειόντες καρθηβαρὸς τὸ ὄμμα ἀπὸ ζάλην εἰς τοῦ Μορφέως πέσωσι προθύμως τὴν ἀγκάλην;

Εἶναι παράδοξον ἐάν συστρατιώται φίλοι, ἅμα τὸ ἄστρον τῆς νυκτός τὸ πρῶτον ἀνατελῆν, εἰς στρῶμα χόρτων ἀπαλὸν ἀθροῖο ἀπλωθῶσιν, ἀφοῦ εἰς μάχης ἄτρομοι τοὺς κόπους κουρασθῶσιν; Εἶναι παράδοξον ἐάν τὰ κεκμηκότα μέλη ὁ γεωργὸς ἐπὶ στρωμνῆς νὰ ἐλαφρώσῃ θέλι; Ἐάν γλυκὴ τὸ θέλητρον τοῦ ὕπνου καθηδύνη καὶ παῦη εἰς τοὺς κόλπους του ὁ πόνος, ἢ ὀδύνη, τί θέλητρον ὑπόσχεται ἢ τοῦ θανάτου κλίνης;

Ἦ θάνατε! τὸ στέμμα σου ἐθραύσθη, ἐρράγισθη! Ἡ λάμπις τοῦ φοβήτρου σου ἢ τόση ἐσκοτίσθη! Ἐνώπιον τοῦ Πλάτωνος ὠχρός καὶ τοῦ Σωκράτους ἠκούσες λόγους φοβερούς—καὶ λόγους ἀθανάτους. Καὶ ἔκοτε ἡ δόξα σου παρῆλθε, καὶ μεγάλη ἢ ἀνθρωπότης μειδιᾷ, ἐάν νεκρὸς προβάλη. Εἰς τοῦ νεκροῦ τὸ μέτωπον ἢ λάμπις κόσμων ἄλλων

ἀντανακλάται, χέουσα τὸ θάρρος ἐπὶ μᾶλλον εἰς στῆθος, ὅπερ δυνατόν νὰ μένη ἀμφιβάλλον.

Ἄθανάτον τὸ αὐλον, ὡ θάνατε, θά ζῆσῃ· εἰς κόσμους ἄλλους ἐναλλάξ τὴν ὕλην θά κινήσῃ· καὶ πρὸς τὸ ἄκρον ἄωτον θά σπεύδῃ αἰωνίως ὁ νόμος του νὰ πληρωθῇ, ὁ νόμος του ὁ θετός. — Σιγήσατε νεκρώσιμοι τῆς ἐκκλησίας θρηνοί! Εἶναι τῆς δόξης μας κοιτίς ἡ τοῦ θανάτου κλίνη. Εἶναι θεὸς ὁ ἄνθρωπος! καὶ ὁ θεὸς δὲν θνήσκει. Ἀπείρων τὸν προσμένουσι λαμπρῶν ἡλίων δίσκοι, καὶ τὴν ἀθανασίαν του παρήγορον εὐρίσκει.

X. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΗΣ.

Αἰνίγμα.

Μὲ τὰ πρῶτά μου τὰ δύο καὶ τὰ τελευταῖα δύο, φιλιτάτέ μου, x α λ ἄ βλέπεις. Μὲ τὸ ὄλον μου δὲ ἄστρον εἶμαι, ἀνατέλλω, δύο, ὅπως σὺ τὸ ἐπιτρέπεις.

Γρ. Μ. Β.

ΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝῳ ΦΥΛΛΑΔΙῷ ΑἸΝΙΓΜΑΤΩΝ.

Ἄρετή. — Πάρις.

ΕΠΙΦΡΑΔΙΣ.

Ἐν Ὄνειρον.

Προσῆγγίξεν ἡ ἑορτὴ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ἡ οριθεῖσα ἀνεκαθεν ὡς ἑορτὴ ἐπέτειος τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν, καὶ τούτο, βεβαίως, διότι ἠλπίζετο ὅτι οἱ διδάσκαλοι ἀπάντων τῶν αἰῶνων καὶ τόπων ἤθελον προσπαθεῖ νὰ μιμῶνται τὰ ἀγλαὰ ἐκεῖνα τῆς διδασκαλίας πρότυπα, τὸν ὑψιπέτην καὶ οὐρανοδόμον Βασίλειον, τὸν στυλὸν τῆς ἀρετῆς Γρηγόριον, καὶ τὸν ἠδυεπεὴ καὶ μελισσταγῆ Χρυσόστομον· ἐθεωροῦμεν μετ' ἀφράτου ἠδονῆς τὰς προπαρασκευὰς τῶν Σχολειῶν, ὅπως ἐπαξίως ἐορτάσωσιν αὐτήν· ἐβλέπομεν τὰς δάφνας, σύμβολα τῆς κατὰ τῆς ἀμαθείας νίκης, καὶ τὰς ἐλαίας, σύμβολα τῆς Ἀθηνᾶς, ἐπιστεφούσας τὰς αἰθούσας τῶν Σχολειῶν· ἠκούομεν ἠδυεπέων ἁσμάτων, δόξαν προσφερόντων τοῖς τρισὶ τῆς Οἰκουμένης φωστῆρσι καὶ ἐπικαλουμένον τὴν τῶν θείων θρόνων πάρεδρον Σοφίαν, ὅπως καταβῇ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν· ἠκροούμεθα εὐφραδῶν, εὐφραδεστάτων λόγων, Γ ρ α μ μ α τ ι κ ο ῖ ο ἔ τ ι γ λ υ φ ἄ ν ο ι ο π ο τ ο σ δ ὀ ν τ ω ν, ἐξυψούντων, μεγαθυρόντων, εἰς οὐρανούς ἀναβιβαζόντων τὴν Π α ἰ δ ε ἶ ἄ ν, τὸ οὐρανόπεμπτον τοῦτο μάννα τῶν

ψυχῶν, τὴν τροφοδοτεῖραν τῆς διανοίας, τὴν . . . τὴν . . . τὴν . . . ἀλλ' ἐπιλείπει με ὁ χρόνος διηγούμενον, ἵνα καὶ ἐπὶ τὸ διδασκαλικώτερον εἶπω.

Αἴφνης, κατ' ἀνεξήγητόν τινα ἰδιοτροπίαν τοῦ πνευματός μου, ἠθέλησα νὰ ἐρωτήσω ἓνα ἐκ τῶν ἐλλογμωτάτων διδασκάλων, τί ἄρᾳ ἐστὶν ἡ Παιδεία; Ἐγέλασεν ἐκεῖνος, ἀγνώω ἂν διὰ τὴν ἀνόητον ἐρώτησίν μου, ἢ διὰ τὴν ἀγνοίαν του περὶ τούτου, καὶ μοι ἐστρεψε τὰ νῶτα, ἀπαγγέλλον μετὰ στόμου τὸν Ὀμηρικὸν ἐκεῖνον στίχον:

Οὕτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναριθμοῖς, οὐτ' ἐν βουλῇ.

Ἐφυγον ἐκείθεν κατησχυμμένος, καὶ ἐπανελθὼν εἰς ἐμοῦ (διδασκαλικὴ μεταφρασις τοῦ chez moi, οἶκαδε ἴσως), ἤρχισα νὰ σκέπτομαι βαθέως, ὅπως εὐρῶ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος τούτου, ὅπως δυναθῶ μόνος μου νὰ ἐννοήσω, τί ἄρᾳ εἶναι ἡ Παιδεία; ἐσκέφθην, ἐσκέφθην, καὶ ὁ ὕπνος μὲ κατέλαβεν· ἀλλ' αἱ σκέψεις ἐξηκολούθουν, φαίνεται, καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ μου, καὶ διὰ τοῦ δυσεξηγήτου ἐκείνου εἰρημοῦ τῶν ιδεῶν, εὐρέσθη ἐν Ἀδου, ὅπου ἤκουσα τρομεράν τινα ἔριν καὶ ὄχλαγωγήαν. Μάτην ὁ Μίνως, ὁ Ραδάμανθυς, ὁ Αἰακὸς προσεπάθουν νὰ καθησυχάσωσιν αὐτήν, ἢ ἔρις ἐξηκολούθει, καὶ κίνδυνος ἦν μὴ καταντήσῃ ἴεις ζυλοκοπήματα, ὅτε αἴφνης ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἀδου, ὁ μέγας Πλούτων, παρουσιάσθη, καὶ ὡς ἐκ θαύματος σιγῆ βαθεῖα ἐπεκράτησεν ἐν τῷ βασιλείῳ ἐκεῖνω.

Ἡ, καὶ κυανέρισον ἐπ' ὀφρῦσι νεύσεν ὁ Πλούτων

θεῖον δ' ἐλέλιξεν Ἀϊδὴν.

Ἄντι πολλῶν ἂν, ὧ ἄνδρες τεθνεῶτες, χρημάτων ἡμᾶς ἐλέσθαι νομίζω, εἰ φανερόν γένοιτο τὸ αἷτιον τῆς νῦν ἡμῶν ἐριδος. Ὁ μὲν οὖν παρῶν καιρὸς, μονονουχὶ φωνὴν ἀφίεις, λέγει, ὡς οὐ περὶ ἐριδῶν φροντιστέον ἡμῖν, ἀλλὰ περὶ δικαίου, ὅπως γένηται φανερὴν τίνος ἂν εἴη τοῦτο.»

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Πλούτων ἐσίγησε· θόρυθος δ' ἐν Ἀδου μέγας ἐγένετο καὶ παρελθὼν ἀνὴρ τις, εἶϋωνα τὴν φυσιογνωμίαν καὶ χλευαστικὴν ἔχων, ἐμειδιάσεν πως, καὶ μέγα τῶν τεθνεῶτων βασιλεῦ, εἶπε, βεβαίως ὑπὸ τὸ ἀμενηνόν μου τοῦτο κάρηνον ἀναγνωρίζεις τὸν πολὺν περὶ σοῦ, ὅτε ἐν τοῖς ζῶσιν ἤμην, λόγον ποιησάμενον, τὸν φίλον σου Λουκιανόν. Τὸ διαῤῥέον τοῦ Χάρωνος σκαφίδειον ἤγαγεν ἀρτίως ἐν Ἀδου σωρείαν τινὰ τῶν διαῤῥηγνύτων ἀφειδῶς τὰ ἱμάτια ἡμῶν διδασκάλων, οὓς ἅμα ἰδόντες οὐκ ἐκωλύθημεν ἐφορμῆσαι κατ' αὐτῶν καὶ βαλεῖν τοὺς καταράτους ἐκεῖνους ἀφθόνους τοῖς λίθοις. Ἄλλ' ἤδη, ἐπειδὴ εἰς εὐκαιρον ἦλθες, μέγιστε βασιλεῦ, βουλόμεθα ἀντιπαρασταθῆναι αὐτοῖς τοῖς λόγοις· καὶ παρὰ μὲν τῶν συγγραφῶν ἐξελέγην ἐγὼ, ἐκλεξάσθωσαν δὲ καὶ οἱ διδάσκαλοι οὗτοι.

Θόρυθος τότε μέγας παρὰ τῶν διδασκάλων ἐγένετο, καὶ μετὰ πολλὴν συζήτησιν ἐξελέγη ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ὁ Γραμματικὸς συνταξιάδης, σοβαρὸν τὸ ἦθος καὶ ἐπηρμένην τὴν ὀφρῦν ἔχων. Εἶτα ἀναλαβὼν τὸν λόγον ὁ Λουκιανὸς, ἤρξατο τῆς κατηγορίας ὡδὲ πως.

« Τῶν ἐπτὰ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος περιβοήτων σοφῶν τις, δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον ποῖος, ὧρισεν ὡς ἀριστον τὸ μέτρον, ἦτοι, ὅτι ἡ μετριότης, ὁ μέσος ὄρος ἐν παντὶ πράγματι, εἶναι πάντοτε ὁ κάλλιστος, εἶναι ἡ ἀρετὴ ἕτερος δ' ἐπιβεβαιῶν τοὺς λόγους τοῦ ῥηθέντος σοφοῦ ἀπεφήνατο τὸ μηδὲν ἄγαν. Ὁ δ' Ἀριστοτέλης, ὁ μέγας ἐκεῖνος καὶ παγκόσμιος νοῦς, ὧρισε τὴν ἀρετὴν ὡς τὸ μέσον δύο ὑπερβολῶν ἀντιθέτων, αἵτινες οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν, ἢ κακίαι.

« Καὶ τῷ ὄντι, τίς δὲν ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ ἀμιλλα, ἐπὶ παραδείγματος, ἐστὶν ἀρετὴ, καὶ ἀρετὴ μάλιστα τούτου, οἷα νὰ περιποιηθῇ τιμὴν καὶ δόξαν εἰς ἄτομα, πόλεις καὶ ἔθνη; καὶ ἐν τούτοις, ἡ ἀμιλλα ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ἄωτόν τῆς ὑπερβάσας τὸν μέσον ὄρον, τότε λέγεται φθόνος, ἔρις σχετλίη, καθ' Ἡσίοδον:

ἦτε πολέμον' τε κακὸν καὶ δῆριν ὀφέλλει.

Ἄν δ' εἰς τὴν ἀντίθετον περιέλθῃ μεταβολὴν, τότε καὶ εἶναι καὶ λέγεται ἀφιλοτιμία, ἀποκτήνωσις, ἀποζώωσις. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα ἀλλ' οἱ ζῶντες κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν ὑπερβολῶν εἰς οὐδένα λογιζομένους τὰς προγονικὰς βῆσεις, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην εἰς ἀντιθέτους περιπίπτουσιν ὑπερβολὰς, γελοία μὲν καὶ κωμικὰ ἐκάστοτε πάσχοντες, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ οἴκου ἀξία· ὥστε ἔπρεπε ν' ἀναζητήσωσι καὶ αὐτίς εἰς τὴν γῆν οἱ ἐκ τῶν ἡμετέρων Δημόκριτος καὶ Ἡράκλειτος, ὥστε ὁ μὲν νὰ γελᾷ ἀδιακόπως (ὑπερβολὴ καὶ τοῦτο· διότι ὁ γελῶν ἀδιακόπως, ἔστω καὶ Δημόκριτος, δὲν ἔχει νοστιμάδα, καὶ μὴ πρὸς βάρος του), ὁ δὲ νὰ κλαίῃ ἀπαύστως (ἄλλο εἶδος ταραχῆς τοῦτο, καὶ ἀζήτητο ταμπιέτι)· ἴσως ἡ τελευταία μου αὕτη λέξις φανῇ κακόηχος εἰς τὰ ὦτα κυρίων τινῶν (ἀμφοτέρων τῶν γενῶν, ἐννοεῖται, κατὰ τὴν Γραμματικὴν), καὶ μὴ ἐμβεθυθισμένη εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Πισσοῦ καὶ τὸ μέλι τοῦ Ἱμπητοῦ, ἀλλ' ἀγροῦσκον μ' ἐπλασεν ἡ φύσις, ἀγαπῶ νὰ λέγω τὰ σῦκα, σῦκα, καὶ τὴν σκάφην, σκάφην ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λόγων μου θὰ μοι συγχωρήσητε νὰ φέρω παραδείγματι, πρὶν ἢ κυρίως περὶ διδασκάλων ὁμιλήσω.

« Καθ' ἂς λαμβάνομεν ἐκ τῶν πρὸς ἡμᾶς ἐκ τῆς γῆς ἐρχομένων πληροφορίας, ἡ μετριότης σήμερον εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθῇ εἴτε ὡς πρὸς τὸν ἱματισμόν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν, εἴτε ὡς πρὸς τὴν ὁμιλίαν, εἴτε . . . εἴτε πρὸς πᾶν ὀ,τιδήποτε. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐν ἐκ τούτων, τὸν ἱματισμόν, ἂν θέλητε οἱ μὲν προτιμῶσι τὸ negligé Parisien, καὶ οὐδὲν παράδοξον τὸ νὰ βλέπῃ τις αὐτοῦς, ἢ με ξεσηχημένα βρακοπόδια, ἢ με λασπωμένον σουρποῦκον, ἢ με ἔμβαλωμένα ὑποδήματα, περὶ ὧν οὐδὲ τολμᾷς ποτε νὰ τῷ κάμης παρατήρησιν! καθότι εὐθὺς μὲ γεμάτον στόμα σοὶ ἀποκρίνεται: αὐτὰ εἶναι αὐτοχρημα μικρολογίαι, et vous autres δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε πόσον εὐχάριστον εἶναι τὸ νὰ ἦναί τις ἐλεύθερος. Καλὸν, φίλιτάτέ μοι, εἶποι τις ἂν, ἀλλ' οὐδὲ σὺ, φαίνεται, γνωρίζεις πόση κομψότης καὶ φιλοκαλία ἐνουπάγει ἐν τῇ καθαριότητι, ἣν ὁ ὄχλος ὀρθότατα ἀπεκάλεσε

ἢ μ ι σ ἦ ν ἄ ρ χ ο ν τ ι ἄ ν. Ἄλλοι, ἀπ' ἐναντίας τούτων, οὐδέποτε ἐξέρχονται εἰς τὴν ὁδόν, χωρὶς ἢ βουρτζα (τὸ κώρηρον, ἂν θέλητε, ἐλλογμωτάτοι) νὰ διέλθῃ ἐπὶ τῶν, ὡς κώρη ὀφθαλμοῦ, φυλαττομένων ἐνδυμάτων των, χωρὶς τὸ κάτοπτρον ν' ἀντανακλάσῃ τρεῖς κατὰ συνέχειαν ὥρας τὸ ὠραῖόν των πρόσωπον καὶ τὸ κομψόν των ἀνάστημα, χωρὶς τὰ παχύμυρα ν' ἀλείψουσαν τὴν κεφαλὴν των, δίκην ἠλειμμένης γάτας, χωρὶς τὸ Patshuly νὰ τοὺς καταμυρίσῃ αἰσχος δὲ θεωροῦσιν, ἂν ποτε ἔτυχε νὰ διέλθῃ λεπτή τις καὶ ἀδιόρατος κηλὶς ἐπὶ τοῦ ἐνδύματός των. Τὰ δὲ φερέματα των ἔρχονται κατ' εὐθειαν (ἂν τοὺς ἐρωτήσης ἢ καὶ ἂν δὲν τοὺς ἐρωτήσης, ἀδιάφορον θὰ σοὶ τὸ εἴπωσιν οἱ ἴδιοι) ἢ ἐκ Παρισίων, ἢ ἐκ Λονδίνου, ἢ ἐκ Βιέννης. Ἄν ποτε τύχῃ νὰ καλῆσωσιν ἐντός καφερείου τινός, παρατηροῦσι μήπως ἡ πρόσφαισις καὶ ἔπαρῃ ἐναγοῦς τίνος τοὺς μιάνη, ἀκολούθως δὲ, ἵνα κατὰ τὸ Ξενοφώντειον τοῦτο εἶπω κάρηνον, κατασκοποῦνται θαμὰ ἑαυτοῦς, καὶ ἂν μικρὸν τι κάρηρον ἐπὶ τοῦ πανταλονίου των προσβάλλῃ τὴν ὄρασίν των, τότε βρέχοντες τὴν παλάμην, ἀγάντωτον ἐννοεῖται, ἐνώπιον τῶν ἄλλων (εὐγένεια δὰ τρομερὰ τοῦτο· c'est du style Parisien), τὸ καθαρίζουσιν ἐπιμελέστατα· ὅπου δὲ καὶ ἂν τύχῃσι, παρατηροῦν τοὺς ἄλλους ἂν τοὺς κυτάζωσι, λέγοντες τρόπον τινα διὰ τοῦ τρόπου των: κυττάζατέ με τί νέος ποῦ εἶμαι! Πολλάκις ἀκούων περὶ αὐτῶν ἀνεμνήσθη, ὅτι κατ' ἀρχαιότεράν τινα ἐποχὴν, ὡς διηγούντο οἱ ἐκ Τουρκίας τότε ἐρχόμενοι, ὁσάκις ἐφαίνετο ὑπάλληλος τῆς Κυβερνήσεως, εἰδοποιοῦν οἱ μὲν τοὺς δὲ διὰ τῆς ἐξῆς ἐκφωνήσεως: τ ἄ ἴ ς π ὀ ρ τ α ἴ ς ἄ λ λ α γ μ ἔ ν ὀ ς π ε ρ ν ἄ ἄ ἡ μ ν εἰς τὸν κόσμον, ἠθέλα συμβουλεύσει καὶ τοὺς οἰκογενειάρχας, ὥστε, ἅμα φανερότος τοιούτου τινός, νὰ εἰδοποιῶσιν οἱ μὲν τοὺς δὲ, λέγοντες: τ ἄ π α ρ ἄ θ υ ρ ἄ ἰ π π α σ μ ἔ ν ὀ ς π ε ρ ν ἄ ἄ ἂ ἴ σ ω ς μ οὶ εἶπ η τ ε , ὅ περ ὀρθότατον, ὅτι τοῦτο εἶναι περιττόν, καθ' ὅσον αὐτοὶ διακρίνονται μόνον των. Τ' αὐτὰ δὲ καὶ ἴσως καὶ χεῖρονα ποιεῖ καὶ τ' ὠραῖον φύλον αἱ μὲν προτιμῶσι τὴ negligé (καὶ τοῦτο μοι φαίνεται ὅτι προσέρχεται μᾶλλον ἐκ τοῦ ὄμφακες ἐπὶ εἶσιν)· αἱ δὲ ἀπ' ἐναντίας ἐξοδεύουσι τριακοντα χιλιάδας γρασιῶν διὰ τὴν ἐσθήτα μιᾶς ἐρεσπερίδος. Ἄλλὰ βλέπω ὅτι πολὺ παρεξέτραπην καὶ ἀρκοῦμαι ἕως ἐδῶ.

« Ἐπ' ἀνέρχομαι λοιπὸν εἰς τὸ προκείμενόν μου, ἦτοι εἰς τοὺς διδασκάλους, φωστῆρας, πρηνεστῆρας (ἀπαγε! οἷόν με ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων! ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ λέξις παράγεται παρὰ τὸ δ ἄ ω, τὸ ἔχον τὴν διπλὴν σημασίαν τοῦ καιῶ καὶ φωτίζω, ἔχει βεβαίως καὶ αὐτὴν τὴν διπλὴν σημασίαν). Ὅποῖον τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου; Νὰ μορφοῦσῃ τὰ ἤθη τῶν μαθητῶν του πρῶτον, καὶ ἀκολούθως νὰ ὀρθώσῃ τὴν διάνοιάν των. Τὰ δὲ πρὸς τοῦτο μέσα; ἡ διδασκαλία τοῦ τίνι τρόπῳ δύνανται νὰ σκέπτονται ὀρθῶς, καὶ σκεπτόμενοι ὀρθῶς, νὰ ὀμιλῶσι καὶ νὰ γράψωσι ὀρθῶς. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκβοήσουςί τινες τῶν διδασκάλων, δεῖται, νῆ Δία, πολλῶν πολλαχῶς παρὰ πολ-

λῶν περὶ πολλῶν συνδιαλεχθησομένων πραγματειῶν, καὶ οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὸ ἐμπροσθεν τῶν ἀμυήτων τῆς διδασκαλικῆς ἐπιστήμης, ὡσπερ οὐδὲ τοὺς μαργαρίτας ἐμπροσθεν τῶν χοίρων. Τί ποιεῖς; Βάλλε, βάλλε τὸν κατάρατον ἀφθόνους τοῖς λίθοις. Τότε ποὶ φύγωμεν. Ἄς περιορίσωμεν λοιπὸν ἕως ἐδῶ τὸ ζήτημα, καὶ ἄς ἴδωμεν τί πράττουσιν οἱ Κύριοι οὔτοι.

α Οἱ μὲν λόγῳ ὅτι ὀφείλουσι νὰ σπουδάζωσιν οἱ παῖδες τὴν πατρίαν, καὶ ὅτι διὰ νὰ τὴν σπουδάζωσι πρέπει νὰ τὴν ὀμιλῶσι, κατὰ τὸν ἐμὸν Λ ε ξ ι φ ά η ν, ἢ κατὰ τὸν τοῦ λογιώτατου τῆς Βαβυλωνίας, ἣν μοι ἐκόμισε νηνλῖς τις ἐκ γῆς: τὴν τῶν προγόνων διαλέγεσθαι χρὴ, νομίζουσιν ἔγγλημα καθοσιώσεως ἐὰν προσφέρωσι ποτε ἐνώπιον τῶν μαθητῶν τῶν λέξιν τινὰ τῆς χύδην, ὡς περιφρονητικῶς ἀποκαλοῦσι τὴν καλουμένην, καὶ θάνατον ἤθελον καταψήφισαι, ἐὰν ἠδύνατο, κατὰ τοῦ μεταχειρισθέντος ἐνώπιόν των Τουρκικὴν τινὰ ἢ Ἑρωπαϊκὴν συνήθη λέξιν. Τὸ κακὸν δὲ εἶναι ὅτι, ἐθιζόμενοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τοῦτο, καὶ ἐθίζοντες καὶ τοὺς μαθητὰς, αὐτοὶ μὲν ἀποβαίνουσιν ἡμέρα τῇ ἡμέρα ζ ε υ ζ ε κ ἰ σ τ ε ρ ο ἰ, καθόσον ἀρχίζου καὶ πρὸς τὸν μ π α κ ά λ η ν καὶ χ α μ ά λ η ν νὰ ὀμιλῶσι τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, καὶ τότε δὲ νὰ ἀκούη τις κονσέρτο τοῦ Ροσσίνι, καὶ νὰ ξερῶ ἀπὸ τὴν μελωδίαν, καὶ νὰ ξηροκαταπίνῃ λέγων συνεχῶς: ἦσο ἄξιος ἀγγώνης ἀνδρῶν προυλάμβανες νὰ γίνῃς τρελλός! Κ' ἔξαφνα πάλιν ν' ἀκούη τὸν λογιώτατον ἐκεῖνον, λέγοντα, προκειμένου περὶ τυρίου ἢ ψωμίου, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν λόγων του ἐνα Ὀμηρικὸν στίχον, μίαν Δημοσθενικὴν ῥῆσιν, ἢ μίαν Πλατωνικὴν γνώμην. Ἰπομονή! Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε, εἶπέ ποτε ὁ τῶν Ἑβραίων ψαλμωδός.

« Ἀλλὰ τὰ παιδιὰ; ὦ τὰ δυστυχῆ! ἐκεῖνα συνηθισμένα ὄντα νὰ σκέπτωνται εἰς τοῦ πατρός των τὴν γλῶσσαν, καὶ ἐννοοῦντα αὐτὴν, ἤθελον βεβαίως καὶ δυναθῆ νὰ ἐκφράζωνται καὶ νὰ γράφωσιν εἰς αὐτὴν ἄλλ' αἱ ἰδέαι ἀρχίζουν πλέον νὰ συγχύζωνται: ὁ διδάσκαλος προσπαθεῖ νὰ τ' ἀπομάθῃ τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσαν, διὰ νὰ τὰ διδάξῃ νὰ ὀμιλῶσι τὴν ἀρχαίαν μὲ τὸ αἰώνιον ἐκεῖνο καὶ μονογούργουρον: ἐνικὸς ἢ ὀνομαστικὴ ὁ ἄλλα τὰ ἄθλια ἐκεῖνα, μὴ ὄντα ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ λάβουν τόσον πολλὴν τροφήν, κακοστομαχίζου καὶ ἀρχίζουν νὰ τὰ ἐμοῦν, καὶ τότε αἱ ἀνατομικαὶ γίνονται ἀντωνυμιαί, τὸ ὀφθαλμοφανὸς μονόφθαλμος, τὸ ἔκθαμβος ἔγγυος, τὸ λακταρῶ ὑλακτῶ, τότε αἱ μελίβρυτοι ἐκεῖναι γενικαὶ τοῦ πατῆρ μου, τῆς μήτρ μου, τῆς γλώσσεως, τῆς ἡμερὸς κτλ. Ἴδου λοιπὸν ἡ πρώτη ὑπερβολή.

« Ποία δὲ ἡ ἀντίθετος ταύτης; Ἄλλοι τινὲς νεωτερισταὶ ἀναβοῶσι καθ' ἐκάστην: Τί κακὸν εἶναι τοῦτο μὲ τοὺς παλαιούς δασκάλους; Ἄνθρωποι στενοκέφαλοι, ἀγνοοῦντες ὅλως δι' ὅλου τὴν κοινωνίαν, μὴ γνωρίζοντες, εἰμὴ τὴν γραμματικὴν των, ἀδαεῖς τῶν ἀνακαλύψεων, ὅσας καθ' ἡμέραν ἐφευρίσκουν ἐν Παρισίοις, Λονδίῳ, Βιέννῃ καὶ λοιπαῖς πόλεσιν, ἀδέξιοι ὡς πρὸς τὴν συμπεριφορὰν, μὴ ἀναγνόντες τὰ ἦθη, τοὺς πρό-

πους τῆς Ἑρώπης, οὔτε εἰς τὸν Paul de Cock, οὔτε εἰς τὸν Pigault Lebrun, οὔτε εἰς τὸν Σύν, οὔτε εἰς τὸν Δουμῆν, νὰ τολμῶσι ν' αὐτοκαλῶνται διδάσκαλοι, καὶ ν' ἀντιπαρατάττωνται καθ' ἡμῶν; Καιρὸς πλέον ν' ἀφῆσωμεν τ' ἀρχαῖα ἐκεῖνα, καιρὸς πλέον νὰ διδάσκηται εἰς τὰ σχολεῖα ὁ Ἑρωπαϊσμός, αἱ νεώτεροι ἰδέαι. Καὶ τὸ περίεργον, ὅτι τὰς ὡραίας των ταύτας ἰδέας προσπαθοῦσι νὰ ἐμφυτεύσωσι καὶ εἰς τοὺς παῖδας, ἐπιβεβαίουντες αὐτὰς μὲ τοὺς μακαρίτας ἡμᾶς καὶ μὲ αὐτὸν τὸν γέρω Ὀμηρον, ὡς νὰ ἤξεύραμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ὕστερον ἀπὸ δισχίλια ἔτη θὰ ὑπάρξῃ Ἑρώπη καὶ Ἑρωπαϊσμός. Ἰπομονή! Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν ν' ἀκούη τις αὐτοὺς διὰ λιγείας φωνῆς, ἀκκίζομένους καὶ μιμνριζομένους à la Française, ν' ἀπαγγέλλωσι τὸ Ἑλληνικὸν διὰ τῆς à la mode ὑγρᾶς τῶν Γάλλων προφορᾶς, καὶ τότε δὴ τότε ἀκουεῖς καὶ παρὰ τῶν μαθητῶν τὸ πολὺ καλῶ, τὰ Κύριε, κτλ.

« Οἱ δὲ τοῦ πρώτου συστήματος, μανιώδεις ἐκ τοῦτου γεγόμενοι, ἐπικαλοῦνται τὴν Ὀμηρικὴν τῶν σοφίαν, καὶ ἀρχόμενοι τῶν ἀντιλοιδωρίων φωνῆν ἀφῆσιν, ὡς τὸν κεραυνὸν τοῦ ἐριβρεμέτου Διός: Ἄμοι ἀναιδείην ἐπιειμένοι, κυνώπαι, οἰνοβαρεῖς, ἐτώσια ἄχθη ἀρούρης, γραμμᾶτων ἀδαεῖς, ἐπιστημῶν ἀνεπιστήμονες: πῶς δοκεῖτε τοὺς μαθητὰς προσδεύσειν, ἄνευ τοῦ προλαβόντως μαθεῖν αὐτοὺς ὅτι τὸ ἄπικον παράγεται παρὰ τὸ ἄπαν ἐσθίεσθαι, τὸ μῆλον παρὰ τὸ μὴ ὄλον, γαιεῖδαρος παρὰ τὸ ἀεὶ δέρεσθαι: καθάρματα, καὶ λοιπὰ λίαν φιλοφρονητικὰ ἐπίθετα ἐπιδάφιλεουσιν εἰς τοὺς συναδέλφους των: «κἀγὼ αὐτοὺς ἰδὼν, τὸ στόμα μου δέδεται.»

« Ἀλλὰ προκειμένου περὶ διδασκάλων δὲν δύναμαι νὰ μὴ ἀναφέρω ἀνέκδοτον, ὅπερ μοι διηγήθη Γάλλος τις φίλος μου. Εἰς πόλιν τινὰ τῆς Ἰταλίας ὑπῆρχε ξεναγός, ἔχων τὴν παράδοξον μανίαν τοῦ νὰ νομίζῃ ὅτι αὐτὸς εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα: περιηγητὴς τις τὸν ἔλαβεν ὡς ξεναγόν, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐπορεύθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ φρενοκομεῖον ὁ ξεναγὸς ἐστάθη παρὰ τὴν κλίνην ἐνὸς ἀσθενοῦς καὶ δεικνύων αὐτὸν πρὸς τὸν περιηγητὴν, εἶπε μετὰ μειδιάματος ὑπερηφάνου. Βλέπεις τοῦτον; εἶναι τρελλός: νομίζει ὅτι εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ δὲν βλέπει ἐμὲ, ὅστις εἶμαι ἐδῶ.

« Ἐλθωμεν δὲ εἰς τὰ κυρίως κατ' αὐτῶν παράπονα ἡμῶν. . . . » Ἄλλ' ἐνταῦθα ἤχος τις μὲ ἐξύπνισε καὶ δὲν ἠδυνήθην ν' ἀκούσω οὐδὲ τὸ τέλος τῆς κατηγορίας τοῦ Λουκιανοῦ, οὐδὲ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Γραμματικισυνταξιάδου, οὐδὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πλούτωνος. Ἐγραψα τοσοῦτον μόνον, ὅσον εἶδον νὰ γράψω ἐπεταὶ συνέχεια, ἢ τέλος; δὲν τολμῶ νὰ εἶπω ὅτι δὲν θὰ ἴδω τὸ τέλος; οὐδὲ τοῦτο βέλω. Λοιπὸν ἄς μείνῃ τὸ πρᾶγμα ἐκκρεμές καὶ βλέποντας καὶ κάμνοντας. Β.

